

TALOUSHALLINNON DIGITALISAATION VAIKUTUKSET TILINTARKASTUKSESSA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ja matkailun ala
Tradenomi
Syksy 2018
Marjukka Helin

Tiivistelmä

Tekijä Helin, Marjukka	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 35, 11 liitesivua	Valmistumisaika Syksy 2018
Työn nimi Taloushallinnon digitalisaation vaikutukset tilintarkastuksessa		
Tutkinto Liiketalouden koulutus		
<p>Opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona suomalaiselle tilintarkastuksia suorittavalle yritykselle. Työn tavoitteena oli selvittää, miten digitalisaatio ja sähköiset järjestelmät vaikuttavat tilintarkastukseen tulevaisuudessa. Tavoitteena oli myös saada kuva tämän hetken tilanteesta tilintarkastusten parissa sekä selvittää työntekijöiden mielipiteet ja näkemys tulevaisuuden kehityksestä.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään tilintarkastusta prosessina, tilintarkastuslakia ja digitalisaatiota. Tilintarkastus ja sen vaatimukset -luvussa käsitellään niin tilintarkastuksen kuin tilintarkastajan vaatimukset, jotka on määritelty tilintarkastuslaissa. Digitalisaatio- luku ja sen vaikutukset taloushallintoon ja tilintarkastukseen nostaa esiin tulossa olevaa sähköisen raportoinnin yhtenäistä standardia ja robotiikan mahdollisuuksia taloushallinnon tehtävissä.</p> <p>Tutkimus tehtiin verkkokyselynä, jota varten valittiin pk-yrityksien kanssa työskenteleviä työntekijöitä. Tutkimus rajattiin pk-yritysten kanssa toimiviin henkilöihin, koska pk-yrityksissä sähköistyminen ja digitalisaatio on ajankohtaisempia kuin suuremmissa yrityksissä, jotka ovat jo miltei sähköistäneet toimintonsa. Aineiston analyysit suoritettiin käyttämällä kvantitatiivisia menetelmiä ja SPSS-ohjelmaa.</p> <p>Tutkimuksen tuloksien avulla saatiin melko kattava kuva työntekijöiden näkemyksestä tilintarkastuksen sähköistymisestä ja siihen vaikuttavista seikoista. Kokonaisuutena tulevaisuudenkehitys näyttäytyi mielipiteissä positiivisena, sisältäen muutamia kehittämisen arvoisia kohtia sähköisen taloushallinnon varalle. Merkittävimmäksi haasteeksi nousi ohjelmistojen runsaus ja niiden hallinta.</p>		
Asiasanat taloushallinto, tilintarkastus, digitalisaatio		

Abstract

Author Helin, Marjukka	Type of publication Bachelor's thesis	Published Autumn 2018
	Number of pages 35, 1 appendix	
Title of publication The effects of digitalisation on accounting and the auditing process		
Name of Degree Bachelor's Degree in Business Administration		
<p>The thesis was commissioned by a Finnish auditing company. The purpose was to investigate how digitalisation and electronic systems might affect the auditing process in the future. In addition, the aim was to discuss the current situation and study the experiences and opinions of the company's employees.</p> <p>The theoretical background of the thesis focuses on auditing as a process, the auditing law and digitalisation. The theoretical part includes a section that discusses auditing and the requirements set for auditors and the auditing process as defined in the auditing law. The section about digitalisation and its effects on auditing and accounting discusses the future standard on electronic reporting as well as the possibilities of robotics in accounting.</p> <p>The research data for the study was collected by a questionnaire. The questionnaire was sent to employees working with small- and medium-sized companies. Digitalisation is currently an ongoing process especially in small businesses. The data was analysed by using quantitative methods and the SPSS software.</p> <p>The results of the study provide a relative thorough understanding of how the questionnaire respondents see the digitalisation of auditing. Future developments were mostly considered positive, including some key development points in electronic accounting. The main challenge the respondents identified was the large number and variety of available accounting software.</p>		
Keywords accounting, audit, digitalisation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aiemmat opinnäytetyöt	2
1.2	Tavoitteet, tutkimusongelma ja aiheen rajaus	3
1.3	Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta	4
1.4	Opinnäytetyön rakenne.....	5
2	TILINTARKASTUS JA SEN VAATIMUKSET	7
2.1	Tilintarkastuslaki	7
2.1.1	Tilintarkastajan vaatimukset.....	7
2.1.2	Tilintarkastusvelvollisuus	8
2.2	Tilintarkastuksen prosessi.....	9
2.3	Tilintarkastuksen suunnittelu.....	11
3	DIGITALISAATIO.....	13
3.1	Sähköinen taloushallinto	13
3.2	Tilintarkastus ja digitalisaatio	14
3.3	Automatisaatio ja robotiikka taloushallinnossa	14
4	TUTKIMUS DIGITALISAATION VAIKUTUKSISTA	16
4.1	Kyselyn tavoitteet, tutkimuskysymykset ja taustatekijät.....	16
4.2	Kyselyn tulokset.....	17
4.3	Ristiintaulukointi.....	24
4.4	Vastaaajien omat lausunnot.....	28
4.5	Johtopäätökset	29
4.6	Työn luotettavuuden arviointi	30
5	YHTEENVETO	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Toimintojen sähköistyminen ja digitalisaatio ovat molemmat tämän hetken kuumia aiheita. Tällä hetkellä suurin osa yritysten toiminnasta tapahtuu sähköisesti hyödyntäen markkinoilla olevia ohjelmistoja ja järjestelmiä. Varsinkin taloushallinto on sähköistynyt viime aikoina nopeasti ja nykyään trendi viittaa taloushallinnon kokonaisuuden digitalisointiin. Ohjelmistot ovat alkaneet sisältää kokonaisuuksia, joiden välinen yhteys on jo luotu. Aiemmin yrityksellä on saattanut olla montakin ohjelmaa, jotka kukin hoitavat yhden osa-alueen yritystoiminnasta kuten myynnin tai kirjanpidon. Näiden ohjelmistojen tiedot on jouduttu viemään erikseen muihin ohjelmiin jatkokäsittelyä tai hyödyntämistä varten. (Lahti & Salminen 2014. 28–32.)

Yhä jonkin verran tilintarkastuksia tehdään paperisen kirjanpidon perusteella, mutta sähköisten ohjelmien yleistyessä tarkastuskin usein tapahtuu sähköisten portaalien tai tiedostojen siirron kautta. Käytössä saattaa olla myös yhdistelmiä sähköisestä kirjanpidosta paperisilla tositteilla. Paperinen tarkastus on aikaa ja tilaa vievää toimintaa ja sitoo tarkastajaa selaamaan tositteita varmuuksien varten. Mikäli tulevaisuuden kuvat täysin automatisoidusta kirjanpidosta toteutuvat, tulee se vaikuttamaan myös tilintarkastuksen toimitukseen ja sen parissa toimivien henkilöiden työskentelyyn.

Robottiikka ja automaatiikka ovat myös nousevassa trendissä kirjanpidon ja taloushallinnon alalla. Nykyiset kirjanpidon järjestelmät jo nykyään suorittavat toimintoja automaattisesti, kuten alv-kirjaukset. Tuota automaatiota on mahdollista laajentaa koskemaan useampia toimintoja ja tapahtumia. Ohjelmistot todennäköisesti siirtyvät automaatiota kohti kokoajan enemmän. Tämä osio kuitenkin tässä työssä jätetään sivummalle aiheen rajauksen vuoksi. (Rauhala 2018)

Sähköinen taloushallinto ja digitalisaatio ovat kuitenkin melko abstrakteja käsitteitä ja niiden määritelmätkin vaihtelevat usein ja ovat epäselviä. Yleisessä keskustelussa sähköinen ja digitaalinen taloushallinto tarkoittavat samaa, tosin jonkinasteinen määritelmäero voidaan löytää sähköisen ja digitaalisen taloushallinnon välille. Paperiton taloushallinto tarkoittaa vain skannattuja dokumentteja, kun taas sähköinen taloushallinto usein tarkoittaa kirjanpidon ohjelmaa, jolla voidaan suorittaa kirjanpito ja tilinpäätösraportointi tietokoneavusteisesti usein ilman fyysisiä papereita. (Lahti & Salminen 2014. 15.)

Termeistä kannattaa ensin määritellä taloushallinto, joka on laajempi käsite kuin laskenta-toimi.

Taloushallinnolla tarkoitetaan järjestelmää, jolla organisaatio seuraa taloudellisia tapahtumia siten, että se voi raportoida toiminnastaan sidosryhmille. (Lahti & Salminen 2014. 16.)

Strategisella tasolla taloushallinto nähdään joko liiketoimintaprosessina tai yrityksen tukitoimintona. Toiseksi määritelmäksi kannattaa ottaa digitaalisuus, jolla tarkoitetaan:

--sähköisessä muodossa olevan tiedon käsittelyä, siirtämistä, varastointia ja esittämistä (Lahti & Salminen 2014. 16.)

Digitaalista tietoa käsitellään ohjelmistojen ja sovellusten avulla ja tieto on sijoitettu tietokantoihin. (Lahti & Salminen 2014. 16.)

Digitaalinen taloushallinto määritelmänä on ollut epämääräinen ja se on ymmärretty eritavoin. Jotkin määritelmät korostavat teknologiaa ja joissain tapauksissa digitaalinen taloushallinto on nähty vain sähköisinä toimintoina tai konekielisinä tiliotetapahtumina.

Digitaalisella taloushallinnolla tarkoitetaan taloushallinnon kaikkien tietovirtojen ja käsittelyvaiheiden automatisointia ja käsittelyä digitaalisessa muodossa. (Lahti & Salminen 2014. 23–24.)

Kaikki kirjanpidon ja sen osaprosessien tapahtumat syntyvät mahdollisimman automaattisesti ilman paperia. Toinen osuva määritelmä voisi olla automaattinen taloushallinto. (Lahti & Salminen 2014. 23–24.)

1.1 Aiemmat opinnäytetyöt

Taloushallinnon sähköistymisestä ja digitalisaatiosta on tehty aiemmin opinnäytetöitä, mutta nämä ovat usein keskittyneet käsittelemään aihetta tilitoimiston kannalta. Theseuksista löytyy haulla digitalisaatio-taloushallinto 11 opinnäytetystä ja kaikkien painopiste on joko tilitoimistossa tai asiakasyrityksessä. Tilintarkastus on tämän prosessin seuraava piste ja välttämätön monelle yritykselle. Suomen tilintarkastajat ry on teettänyt kyselytutkimuksen jäseniensä keskuudessa tilintarkastuksen sähköistymisestä ja digitalisaatiosta (Suomen tilintarkastajat 2017). Tätä tutkimusta käsitellään lähemmin työn myöhemmässä vaiheessa.

Tilintarkastuksen sähköistymisestä on tehty opinnäytetyö vuonna 2017, kirjoittajana Jennifer Fu, Haaga-Helia ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyö keskittyi haastatteleman auktorisoituja tilintarkastajia selvittäen vaikutuksia työn luonteeseen ja muutosten tuomiin

hyötyihin tai haasteisiin. Tästä opinnäytetyöstä käy ilmi, että digitaalista taloushallintoa ei sovelleta niin runsaasti kuin ehkä olisi resursseja. Sähköisiä kirjanpidon järjestelmiä kyllä käytetään laajalti. Toinen ilmi käyvä seikka on koulutuksen lisätarve ja mahdollisuudet robotiikan kehittymiseen.

Digitalisaatiota on siis tutkittu, mutta yleisin kanta opinnäytetöissä on tilitoimiston tai asiakkaan puolelta. Tilintarkastus on kuitenkin hyvin kiinteässä yhteydessä kirjanpitoon ja taloushallintoon eikä sitä puolta voida jättää täysin huomiotta tutkimuksen kohteena. Tilintarkastus on seuraava askel kirjanpidon jälkeen ja sen tutkimus on aiheellista.

1.2 Tavoitteet, tutkimusongelma ja aiheen rajaus

Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada selville kohdeyrityksessä työskentelevien tilintarkastajien ja tarkastusten parissa työskentelevien näkemys digitalisaation vaikutuksista tilintarkastuksen saralla. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, onko tulevaisuuden kuva työntekijöillä positiivinen vai vaikuttaako kehityksen suunta jollain tavalla negatiiviselta. Samoin kiinnostuksen kohteena on miten työuran pituus tai koulutustausta vaikuttaa näkemyksiin tulevaisuuden tilintarkastusten prosesseista.

Jo nykyisellään toimivilla ohjelmistoilla tavataan virheitä, jotka usein johtuvat ihmisen virheestä kirjausvaiheessa. Automatisaation yleistyminen kirjanpidon ohjelmistoissa voi auttaa tähän ongelmaan, mutta se saattaa tuoda mukanaan muita ongelmakohtia, kuten selkeys, oikeellisuus sekä riskienhallinta.

Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään miten tilintarkastusten parissa työskentelevät henkilöt suhtautuvat tähän meneillään olevaan digitalisaatioon ja sen mukanaan tuomiin mahdollisiin muutoksiin tilintarkastuksissa.

Aihe itsessään on hyvin laaja ja rajaus on tarpeen. Tarkoituksena on tarkastella tarkastusmateriaalin sähköisyyden mukanaan tuomia etuja ja haasteita ja näin saada tarkempi kuva alalla työskentelevien henkilöiden käsityksestä edessä olevasta muutoksesta. Rajauksen vuoksi kysely lähetetään enimmäkseen pk-yritysten parissa työskenteleville. Suurempien yritysten resurssit ovat suuremmat ja samoin panostus sähköistymiseen ja digitalisaatioon. Pk-yrityksille sähköistymisen tuoma hyöty on pienempi kuin suurten yritysten ja sen vuoksi prosessi on meneillään ja digitalisaatio tulossa tai suunnitelmassa. Tutkimuksen kannalta saadaan parempi kuva muutoksesta, kun kysely lähetetään niille, joilla muutos on edessä, parhaillaan meneillään tai vasta toteutunut.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta

Tutkimusmenetelmänä käytetään kvantitatiivista verkkokyselytutkimusta kohdeyrityksessä toimiville tilintarkastajille ja tarkastusten parissa toimiville henkilöille. Saatu aineisto analysoidaan käyttämällä SPSS-ohjelmaa. Tuloksia saadaan myös kyselyohjelman omasta raportista.

Kvantitatiivinen tutkimus käsittelee tutkimusongelmaa määrän, ei laadun kautta. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän rinnalla käytetään myös termiä määrällinen tutkimus. Kvantitatiivisella tutkimuksella selvitetään tekijöiden eli muuttujien suhteiden välistä vuorovaikutusta ja tekijöiden esiintymisen määrällistä summaa. Kvantitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä on useimmin kyselylomake, jonka tiedot käsitellään tilastollisia menetelmiä hyväksi käyttäen. (Kananen 2011.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen perusta on positivismissa, joka pyrkii korostamaan luotettavuutta, objektiivisuutta, yksiselitteisyyttä sekä tiedon perustelua. Positivismi pyrkii absoluuttiseen ja objektiiviseen totuuteen. Yleensä kvantitatiivisella tutkimuksella vastataan kysymykseen kuinka paljon jokin tekijä vaikuttaa toiseen tekijään. (Kananen 2011.)

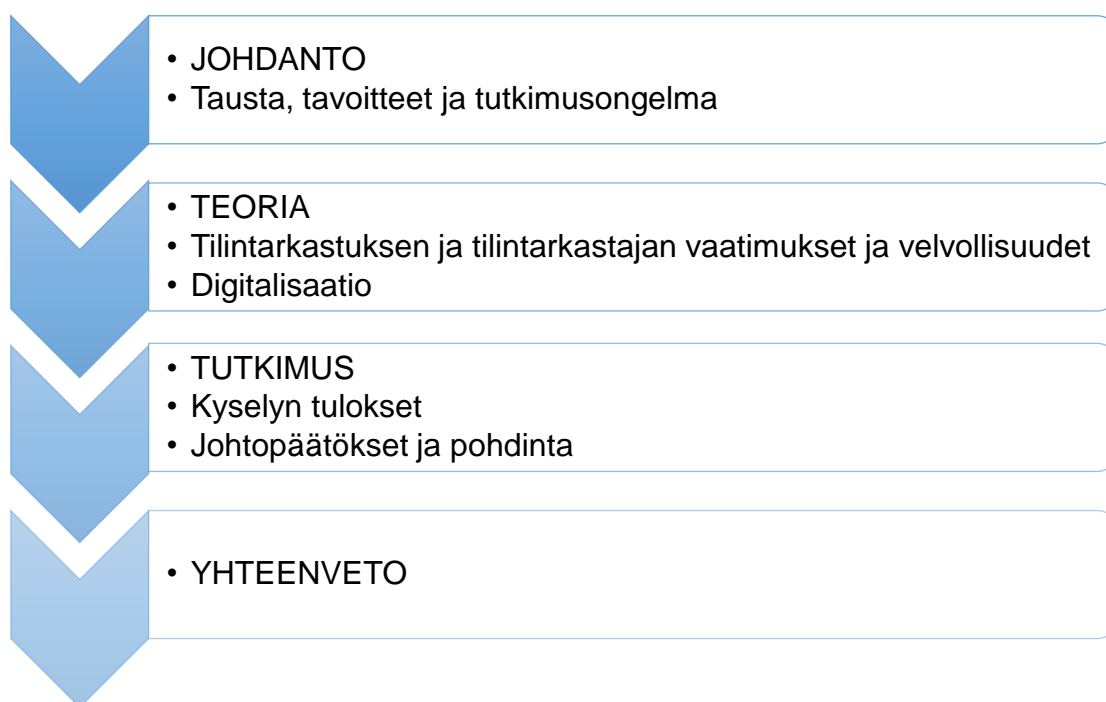
Harvoin tutkimus on täysin ja kokonaan vain laadullista tai määrällistä tutkimusta, vaan nämä sekoittuvat jossain määrin. Kyselylomakkeissa on usein tekstikenttiä, joiden tuloksia täytyy käsitellä laadullisten analyysien kautta. Näitä seikkoja tulee analysoida käyttäen kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. (Kananen 2011.)

Kvantitatiivinen tutkimusprosessi alkaa tutkimusongelman määrittämisellä ja kysymysten laatimisella. Seuraavassa vaiheessa kysymyksistä luodaan kyselylomake, jonka avulla kerätään tarvittava analyysimateriaali. Lomakkeiden tiedot tallennetaan analyysiohjelmaan ja analysoidaan tarvittavin keinoin. Kun analyysit ovat valmiit, voidaan saadut tiedot raporttien avulla tulkita selkeään muotoon. (Kananen 2011.)

Tämän opinnäytteen tutkimuksen tuloksia käsitellään ja analysoidaan käyttämällä SPSS-ohjelmaa. SPSS on laajasti käytetty työkalu ja se on luotu suorittamaan tilastollisia analyysieja. Ensimmäinen versio ohjelmasta luotiin jo vuonna 1968 (SPSS Inc 2009). SPSS ohjelmistolla on kaksi selkeää pääkäyttöaluetta: data-analysointi sekä datan organisointi ja hallinta. Ohjelman avulla voidaan kerättyjä tietoja analysoida monipuolisesti ja nopeasti. (Kulas, 2009. 5.)

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön rakenne kuvataan kuviossa 1. Johdannossa esitellään opinnäytetyön aihe, tutkimusongelma, tutkimusmenetelmät ja -tavoitteet. Toinen ja kolmas luku muodostavat teoriaosuuden. Empiirinen osa muodostuu tutkimuksesta ja sen tulosten analysoinnista. Analyysien jälkeen luodaan yhteenveto, jonka avulla voidaan löytää mahdollisia jatkotutkimuskohteita. Neljännessä luvussa esitellään kyselyn tavoitteita ja tutkimuskysymyksiä. Viides ja viimeinen luku käsittelee yhteenvedon kautta koko opinnäytetyön ja kokoaa aiheet yhteen.

Kuvio 1. Opinnäytetyön rakenne

Teoria opinnäytetyölle on peräisin tilintarkastuslaista ja sen asettamista vaatimuksista tilintarkastukselle ja tilintarkastajalle. Koska vaatimukset ja säännöt ovat laissa asetettuja, on niiden noudattaminen erityisen tärkeää ja niistä poikkeaminen mahdollisesti rangaistava teko. Luvussa käsitellään myös tilintarkastuksen prosessia ja sen suunnittelua.

Toinen teoreettinen seikka nousee esiin digitalisaatiosta ja sen käyttömahdollisuuksista taloushallinnon ja tilintarkastuksen saralla. Digitalisaatio on melko uusi aihe ja sen tutkiminen tarpeellista. Digitalisaatio on nouseva trendi kaikilla aloilla ja varsinkin taloushallinnon rutiininomaisten tehtävien siirtäminen automaation tehtäväksi kiihtyy kokoajan.

Empiirisessä osiossa käydään läpi tutkimuskyselyn tuloksia ja niistä tehtävissä olevia johtopäätöksiä. Tulosten analysointi ristiintaulukoimalla tuo esiin mielenkiintoisia seikkoja alkuperäisiin ajatuksiin verrattuna. Johtopäätöksien avulla käydään läpi tuloksia, joita tutkimus nostaa esiin ja pyritään luomaan pohtiva katsaus tuloksiin ja niistä tehtävissä oleviin päätelmiin. Lopuksi yhteenvedon kautta kootaan kaikki käsitellyt aiheet yhteen ja tiivistetään esiin nousseita näkökulmia.

2 TILINTARKASTUS JA SEN VAATIMUKSET

2.1 Tilintarkastuslaki

Tilintarkastus perustuu tilintekovelvollisuuteen ja se on lakisääteinen tai sopimusperusteinen. Yritykset raportoivat toiminnastaan entistä laajemmin ja tämä raportointi tuottaa materiaalia, jonka oikeellisuutta on hyvä tarkastella. Tilintarkastuksia on tehty niin kauan kuin on tehty kirjanpitoa, mutta tilintarkastuslakia saatiin Suomessa odottaa melko kauan.

Jo vuonna 1864 Suomen osakeyhtiölaissa on viitattu tarkastamiseen, mutta vasta 1895 alkoi lakisääteinen tilintarkastustoiminta. Tämä lakisääteisyys perustui osakeyhtiölakiin. Tilintarkastuksella on siis pitkät perinteet ja historia Suomessa ja vuonna 1911 perustettiin Suomen Tilintarkastajainyhdistys. Tämän yhdistyksen tueksi perustettiin 1925 KHT-yhdistys hoitamaan tilintarkastajien auktorisointeja. Tilintarkastuslakia yritettiin säätää jo 1943, mutta sen sijaan säädettiin kirjanpitolaki vuonna 1945. Tilintarkastuksen ohjeistuksia voitiin soveltaa kirjanpito- ja osakeyhtiölaista. Vasta vuonna 1995 saatiin tilintarkastuslaki, jota pohdittiin jo 50 vuotta aiemmin. (Apajalahti 2017.10–16.)

Tilintarkastuslaki on laadittu ohjeeksi tilintarkastuksia varten ja sitä tulee noudattaa Suomessa tarkastettavista yhteisöistä ja säätiöistä. Tilintarkastuslaissa on määritelty hyvin tarkkaan kaikkia seikkoja tilintarkastuksen toimituksesta ja velvollisuudesta tilintarkastuksen sisältöön. Tilintarkastajan kelpoisuus ja muut häntä koskevat säännökset ovat kirjattuna lakiin. Erityissäännöksiä on laadittu yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön tilintarkastajaa ja tilintarkastusta varten. Tilintarkastajalle on kirjattu myös velvollisuuksia viranomaisyhteistyöstä ja mahdollisia seuraamuksia mikäli kelpoisuus tai toiminta niin edellyttää. (TTL 1141/2015.)

Tilintarkastus onkin hyvin tarkkaan määritelty ja lain noudattamista vaaditaan. Koska tilintarkastus on lakisääteinen ja tarkoituksena on tuottaa luotettavaa tietoa yritysten tilasta, ovat tilintarkastuskertomukset julkisia. Yrityksen tilinpäätös tulee luovuttaa Patentti- ja rekisterihallitukselle tarkastuksen jälkeen ja kertomus liitetään dokumenttiin julkaisua varten (KPL 1336/1997 § 9). Jokainen voi halutessaan tilata tilinpäätöksiä tarkasteltavakseen Patentti- ja rekisterihallituksen Virre-palvelusta. Tämä julkisuus tuo lisää läpinäkyvyyttä ja luotettavaa vertailutietoa sidosryhmien käyttöön.

2.1.1 Tilintarkastajan vaatimukset

Tilintarkastajaa koskevat säännökset ovat kirjattuna tilintarkastuslakiin ja sisältävät kohtia tarkastajan ammattitaidon kehittämisestä, ammattieettisestä toiminnasta ja hyvän tilintar-

kastustavan velvoittavuudesta. Tilintarkastajan tulee olla riippumaton ja esteetön suorittamaan tehtäväänsä sekä tilintarkastajaa velvoittaa salassapitovelvollisuus. Riippumattomuus tässä tarkoittaa sitä, ettei tilintarkastajalla ole taloudellisia tai muita etuuksia tarkastettavassa kohteessa tai tarkastuksen kohteena ole oma toiminta. Samoin läheisistä suhteista tarkastuskohteen johtoryhmään syntyy riskitekijä tarkastuksen luotettavuudesta. Tilintarkastaja katsotaan esteelliseksi suorittamaan tarkastusta, mikäli hän tai hänen läheinen sukulaisensa on tarkastuskohteen hallituksen jäsen tai vastaavassa toimessa. Samoin tarkastaja ei saa olla palvelussuhteessa tai omistaa tarkastettavan yhtiön osakkeita. Esteellisyyden kohdalla sukulaissuhteet puolison kautta katsotaan myös merkittäviksi. (TTL 1141/2015. 4.luku 1-8§.)

Tilintarkastaja-nimeä ei voi käyttää kuka hyvänsä, vaan tilintarkastajan vaatimukset täyttävän henkilön on vielä suoritettava koe, jonka hyväksytyä voi käyttää kirjainyhdistelmiä HT, KHT tai JHT. Tilintarkastaja on samankaltainen ammattinimike kuin asianaja. Tilintarkastajan tulee ylläpitää ammattitaitoaan ja kehittää sitä. Tilintarkastajalla on toiminnassaan salassapitovelvollisuus pois lukien lain perusteella ilmoitettavat asiat. Tilintarkastaja ei voi toimia saman yhtiön tarkastajana jatkuvasti vaan toimikausien enimmäiskesto on yleensä määritelty kymmeneen vuoteen. (TTL 1141/2015. 6.luku.)

Tilintarkastajan ammattinimikkeen vuoksi tilintarkastajista pidetään rekisteriä, josta näkyy henkilön tutkinnon suorittamispäivät ja mahdolliset huomautukset. Tämä rekisteri on tarkastusvalvonnan alaisuudessa ja sitä ylläpitää Patentti- ja rekisterihallitus. Tilintarkastusvalvonta valvoo tilintarkastajia ja tarkastusyhteisöjä näiden Suomessa suorittamien tilintarkastusten osalta. Tarkastusvalvonta järjestää kokeet ja tutkinnot auktorisointeja varten. (Suomen tilintarkastajat ry 2018.)

2.1.2 Tilintarkastusvelvollisuus

Yhteisössä ja säätiössä on yleisesti valittava tilintarkastaja ja toimitettava tilintarkastus joi-tain poikkeuksia lukuun ottamatta. Nämä poikkeukset luetellaan seuraavasti tilintarkastuslain 2 luvun 2§:ssä:

Tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättäneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1)Taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa

2)Liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa

3)Palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä

Tilintarkastaja voidaan myös jättää valitsematta toimintaansa aloittavassa yhteisössä, jolla ei vielä ole 2 momentissa tarkoitettuja tilikausia, jollei ole ilmeistä, ettei edellytyksiä tilintarkastajan valitsematta jättämiseen ole.

Tilintarkastaja on kuitenkin aina valittava yhteisössä, jonka pääasiallisena toimialana on arvopapereiden omistaminen ja hallinta ja jolla on kirjanpitolain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu huomattava vaikutusvalta toisen kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan tai rahoituksen johtamisessa.

Jos yhteisöllä ei ole 1, 2 tai 3 momentin mukaista velvollisuutta valita tilintarkastajaa, yhtiöjärjestyksessä, yhtiösopimuksessa tai säännöissä voidaan määrätä tilintarkastuksesta sekä useamman tilintarkastajan valinnasta. (TTL 1141/2015, 2.luku, 2§.)

Tilintarkastuksen saa toimittaa, mikäli yritys tai yhteisö näin päättää ja haluaa vaikka lain mukaista velvoitetta siihen ei olisi. Jotkin yhteisöt voivat valita tilintarkastuksen läpinäkyvyyden ja luotettavuuden saavuttamisen vuoksi. Mikäli yhteisö ei ole velvoitettu tilintarkastukseen, voivat he vapaaehtoisesti valita tilintarkastajan tai toiminnantarkastajan. Toiminnantarkastajan suorittama tarkastus on laillisuustarkastusta kuten tilintarkastuskin. Toiminnantarkastajan valitsee yhtiökokous ja samat säännökset koskevat toiminnantarkastajaa kuten tilintarkastajakin. Yleensä toiminnantarkastaja valitaan asunto-osakeyhtiöissä joilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta tilintarkastukseen (Tomperi 2016. 130–133.)

2.2 Tilintarkastuksen prosessi

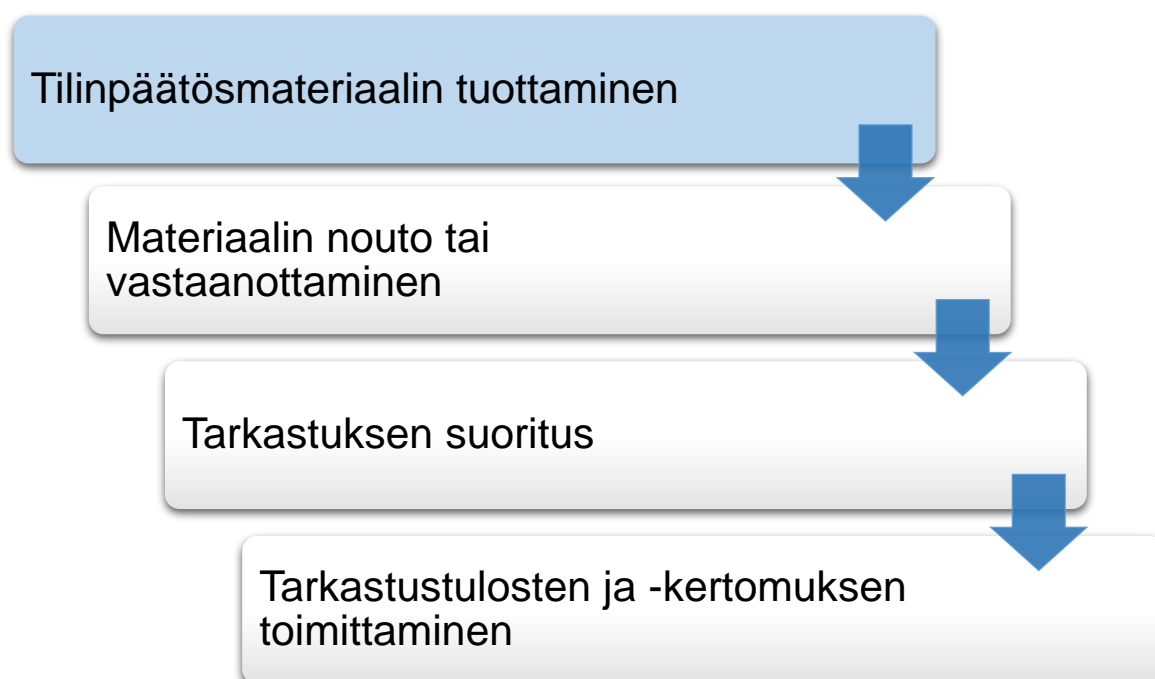
Prosessina tilintarkastus on melko suoraviivainen toiminto, jolla päästään varmennettuun ja tarkastettuun tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen, ja joista voidaan laatia tilintarkastuskertomus yhteisön hallituksen hyväksyttäväksi. Kuviossa 2 kuvataan yksinkertaistettu malli tuosta prosessista. Tilinpäätösmateriaali tuotetaan asiakasyrityksessä kirjanpidon perusteella ja siirretään tarkastettavaksi joko suoraan tai asiakasportaalin kautta. Jotkin yhteisöt käyttävät vielä paperisia tositteita, mutta yhä suurempi osa tarkastettavasta materiaalista saapuu tarkastettavaksi sähköisessä muodossa. Tähän materiaaliin sisältyvät kaikki tarvittavat dokumentit, kuten myynti- ja ostoreskontran tulosteet, pankin vahvistamat saldot pankkitileistä ja veloista, pääkirja ja muut tarkastusta helpottavat kirjanpidon tositteet. (Tomperi 2016.55–57.)

Materiaali noudetaan tai vastaanotetaan asiakkaalta tarkastettavaksi joko paperisena tulosteena tai sähköisessä muodossa suoraan siirrettynä tai asiakasportaalin kautta. Monet yritykset tuottavat dokumenttinsa omaan sisäiseen portaaliin ja tilintarkastajalle annetaan pääsyoikeus tuohon portaaliin joko täysillä tai rajoitetuilla oikeuksilla. Tarkastaja voi tällöin

noutaa tarvitsemansa dokumentit ja puuttuvien dokumenttien välittäminen käy helposti ja nopeasti.

Tarkastus suoritetaan dokumenttien ja vahvistusten perusteella verraten kirjanpidon ja tilinpäätösdokumentin yhteneväisyyttä. Tarkastuksen suoritus on melko yksinkertainen toimenpide, joka tosin vaatii yksityiskohtien huomioimista ja pikkutarkkaakin tarkastamista. Tilinpäätösdokumentin ja kirjanpidon tilien viimeisten summien tulee täsmätä sentilleen. (Halonen & Steiner 2010. 57–58.)

Tilintarkastuksen jälkeen ja mikäli ei itse tilinpäätöksessä ole korjattavaa, laaditaan tilintarkastuskertomus. Kertomus voi olla puhdas tai sisältää huomautuksia. Täysin kielteisenkin kertomuksen voi tilintarkastaja joutua laatimaan. Tämä laadittu tilintarkastuskertomus liitetään rekisteröitävään tilinpäätökseen. (Tomperi 2016. 156–164.)

Kuvio 2. Tarkastusprosessi

Jokaisessa tarkastuksen vaiheessa voidaan törmätä haasteisiin joko materiaalin tai itse tarkastuksen suhteen. Tarkastusta suoritetaan myös kolmansien osapuolten tuottamilla vahvistuksilla, esim. pankkisaldot, kaupparekisteri ja verotuspäätökset. Vaikka tarkastus saattaa olla yksinkertainen toimenpide, on sen suorittamista varten hankittava monia dokumentteja ja vahvistuksia. Tilintarkastaja usein päättää mitä osia tarkastetaan kaikkien tietojen perusteella ja mitä otannalla. Osto- ja myyntireskontran tarkastusta suoritetaan

usein juuri otannan avulla ja vahvistuspyyntö lähetetään joko myyjälle tai ostajalle jotta molempien kirjanpidon summat täsmäävät. (Halonen & Steiner 2010. 57–61.)

2.3 Tilintarkastuksen suunnittelu

Tilintarkastus on hyvä suunnitella tarkasti, jotta tarkastus voidaan suorittaa mahdollisimman tehokkaasti ja tarkasti. Suunnittelu auttaa tarkastajaa kiinnittämään huomiota tärkeisiin kohteisiin ja siten havaitsemaan mahdolliset ongelmat. Tilintarkastussuunnitelma on prosessi, joka alkaa heti tarkastuksen valmistuttua ja siten valmistaudutaan seuraavaan tarkastukseen. Suunnitelma auttaa tarkastusyhteisöjä jakamaan työtehtäviä ja koordinoimaan tarvittavat toimenpiteet. (Halonen & Steiner 2010. 114–115.)

Tilintarkastussuunnitelma sisältää toimenpiteet, jotka on tehtävä, jotta saadaan tarpeeksi laaja kuva tarkastettavasta yhtiöstä. Suunnitelma samoin sisältää tarkastukselle annetut rajat, joiden avulla arvioidaan olennaisen virheen tai puutteen riskiä. Hyvä suunnitelma on yksityiskohtainen ja sisältää toimenpiteet joiden avulla saadaan tarpeeksi tilintarkastusevidenssiä tarkastusriskin alentamiseksi hyväksyttävälle tasolle. Suunnitelma myös päivittyy ja tarvittaessa muuttuu tarkastustyön edetessä. (Tomperi 2016. luku 3.)

Tarkastusriski tarkoittaa tilannetta jossa tarkastaja antaa hyväksyvän ja vakiomuotoisen lausunnon, vaikka tilinpäätöksessä on olennainen virhe tai puute. Tilintarkastusriskiin sisältyy kaksi seikkaa; olennaisen virheen tai puutteen riski sekä havaitsemisriski. Havaitsemisriski muodostuu tilintarkastajan puutteesta havaita olennaista puutetta tai virhettä. Havaitsemisriskiin sisältyy toimintariski ja kontrolliriski. Toimintariski on erilainen jokaisessa asiayhteydessä. Monimutkaisiin toimintoihin ja tapahtumiin sisältyy suurempi toimintariski kuin yksinkertaisempiin, esimerkiksi palkanmaksu monelle eri työehtosopimuksen piiriin kuuluvalla henkilöllä. (Tomperi 2016. luku 3.)

Tilintarkastajan tulee ottaa huomioon tapahtumien olennaisuus ja painottaa tarkastustaan niiden mukaisesti. Olennaisuus perustuu tarkastajan ammatilliseen harkintaan. Suunnitelmaa tehtäessä yleensä määritellään hyväksyttävät olennaisuuden rajat, jotta olennaiset virheet ja puutteet voidaan havaita. Olennaisuutta tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon myös pieniltä vaikuttavat virheet, jotka yksittäisinä tai yhteissummana voivat aiheuttaa merkittävän virheen tilinpäätöksessä. Olennaisuus ei ole absoluuttinen luku, vaan olennaisuuden käsite liikkuu harmaalla alueella. Pieneltäkin vaikuttava summa saattaa vaikuttaa olennaisuuden käsitteeseen kokonaisuutta arvioitaessa. (Halonen & Steiner 2010.132–135.)

Tilintarkastukseen sisältyy vahvasti myös evidenssi, eli tarkastajan hankkima näyttö. Tilintarkastusevidenssi sisältää tilinpäätöksen perustana olevan kirjanpidon, yhtiökokousten

pöytäkirjat ja vahvistukset kolmansilta osapuolilta. Evidenssi sisältää myös tietoa jota tarkastaja hankkii tarkastustoimenpiteiden kautta. Evidenssin tarpeeseen vaikuttaa tarkastusriskin mahdollisuus, mitä suurempi riski, sitä enemmän evidenssiä tarvitaan, jotta voidaan luoda luotettava kuva tarkastettavasta yhtiöstä. Evidenssiä voidaan hankkia teettämällä analyyseja tai olemalla paikalla esimerkiksi inventaarion aikana. (Tomperi 2016. luku 3.)

Tarkastustyön dokumentointiin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota, sillä hyvällä dokumentaatiolla voidaan todentaa tarkastuksen oikeellisuus. Dokumentaatio tulee laatia niin että toinen tilintarkastaja saa käsityksen suoritettujen tarkastusten laajuudesta, luonteesta ja tuloksista. Dokumentaatioon tulee sisällyttää huomiot havaituista riskeistä, puutteista, tarkastusta haittaavista olosuhteista ja havainnoista jotka voivat aiheuttaa mukautetun tilintarkastuskertomuksen (Halonen & Steiner 2010. 228.)

Dokumentaatio auttaa pitämään kirjaa tehdyistä toimenpiteistä ja selkeät merkinnät helpottavat tilintarkastuskertomuksen laatimisessa. Tarkastuksen dokumentaatiolla on erittäin tärkeä osuus tarkastuksen jälkeen. Hyvä dokumentaatio näyttää selkeän yhteyden tilinpäätöksen ja tarkastuksessa käytettyjen asiakirjojen ja vahvistusten välillä. Näin voidaan todentaa, että tarkastus on toimitettu oikeilla dokumenteilla ja siten vähentää tarkastusriskejä. (Tomperi 2016. luku 3.)

Tilintarkastuksen huolellisella suunnittelulla voidaan tarkastusriskejä laskea ja työtehtäviä jakaa loogisesti tiimin kesken. Huolellinen suunnittelu auttaa itse tarkastuksen suorittamista koska tarkastajalla on selkeä kuva olennaisuusrajoista ja huomioitavista seikoista. Usein suunnittelun lopputuloksena on tarkastusta helpottava check-lista, jota seuraamalla tarkastajan tulee käytyä kaikki tarpeelliset kohdat läpi tilinpäätöksestä. (Tomperi 2016. luku 3.)

3 DIGITALISAATIO

Digitalisaatio on bisnesmaailman kuuma aihe tällä hetkellä ja moni yritys siirtää toimintonsa sähköiseen muotoon. Digitaalisuudella tarkoitetaan yleensä sähköisessä muodossa olevan tiedon käsittelyä, siirtämistä, varastointia sekä esittämistä. Yleensä tämä tehdään toiminnanohjausjärjestelmällä, joka kokoaa yrityksen toiminnot yhteen pääkirjanpidon alle. Digitalisaation voi sanoa tarkoittavan kaikkien tietovirtojen ja käsittelyvaiheiden automatisointia ja digitaalisessa muodossa käsittelyä. Digitalisaation hyötyjä ovat tietojen saatavuuden parantuminen ja niiden nopea käsittely. Sähköiset tiedostomuodot ja varastot helpottavat työskentelyä monin tavoin. Varastotilan tarve vähenee ja työ voidaan suorittaa etäyhteyden kautta halutussa paikassa ja halutulla tavalla. Dokumenttien muokkauksesta jää jälki ja näin voidaan varmentaa tietojen oikeellisuutta. (Compare the cloud 2018.)

Tilintarkastuksessa on olennaista tietojen oikeellisuus ja niiden saatavuus. Kirjanpidon toimintojen automatisointi helpottaa tilinpäätöksen laatimista poistamalla päällekkäisyyksiä ja parantaa toimintojen laatua ja tarkkuutta. Virheet usein vähentyvät mutta mahdolliset virheet voivat kertaantua ja siirtyä pitkällekin ohjelmistossa tuottaen virheellistä tietoa raportointivaiheessa. (Lahti & Salminen 2014. 32–33).

3.1 Sähköinen taloushallinto

Sähköisen taloushallinnon keskiössä on verkkolasku ja sen myötä automatisoitu kirjanpito. Verkkolasku ei yksinään muodosta sähköistä taloushallintoa, vaan usein saman ohjelmiston alle kytketään mahdollisimman laajasti yrityksen toimintoja. Tämä voidaan toteuttaa toiminnanohjausjärjestelmällä, jonka kokoamat tiedot päätyvät kirjanpidon pääkirjan alle. Näin saadaan järjestelmä, jonka avulla voidaan laatia yrityksen tilinpäätösraportit tarkastusta varten. Sähköisessä taloushallinnossa yrityksen laskut siirtyvät hyväksyttäväksi ohjelman sisällä, ja maksun jälkeen ne siirtyvät automaattisesti reskontran vastaaville tileille. (Suomen Yrittäjät 2014.)

Taloushallinnon sähköistämällä voidaan tehostaa toimintoja ja saavuttaa monia etuja verrattuna perinteisiin menetelmiin. Digitaalinen taloushallinto parantaa toiminnan laatua ja sen läpinäkyvyyttä. Virheiden esiintyminen vähenee ja päällekkäisyydet prosesseissa voidaan minimoida. Suurin hyöty digitaalisessa taloushallinnossa on arkistointitilan tarpeen lasku. Digitaalisuuden mukanaan tuoma ajasta ja paikasta riippumattomuus sekä tietojen reaaliaikaisuus helpottavat yritysten toimintaa ja sen suunnittelua. Suurille yrityksille digitaalisuus ja sähköiset toiminnot tuovat helpotusta kontrolli- ja vastuuvaatimuksien suhteen. (Lahti & Salminen 2014. 32–33.)

3.2 Tilintarkastus ja digitalisaatio

Teknologia menee eteenpäin kaikilla aloilla ja taloushallinto sekä tilintarkastus ovat tässä muutoksessa mukana. Tilinpäätösraportointia vie digitaaliseen suuntaan sääntelyn lisääntyminen, teknologian kehittyminen ja uuden digitaalisuuden kanssa kasvaneen sukupolven työelämään astuminen. Lokakuussa 2017 annettu ministeritason eurooppalainen julistus sisältää periaatteita sähköiselle asiointille. Siinä edellytetään Euroopan Komissiolta toimia selvittää uusia mahdollisuuksia yhtiöiden taloudellisen vertailtavuuden, läpinäkyvyyden ja taloudellisen tiedon saatavuuden suhteen. ESEF eli European Single Electronic Format edellyttää listayhtiöitä raportoimaan tilinpäätöksensä yhtenäisessä muodossa vuoden 2020 tilinpäätöksestä lähtien. ESEF on todennäköisesti vain alkua tilintarkastuksen ja taloudellisen raportoinnin digitalisaatiossa. Jatkossa pdf-muotoiset tilinpäätökset eivät enää riitä, vaan tilinpäätöksen tulee olla rakenteellisesti yhtenäisessä muodossa ja konekielisesti luettavissa. Tämä muutos saattaa tuoda muutoksia tilintarkastuksen laajuuteen ja suorittamiseen, varsinkin mikäli konekieliset tilinpäätökset tulee varmentaa. (Pelkonen 2018. 24–27.)

Tilinpäätösten rakenteellinen yhtenäisyys parantaa vertailtavuutta ja tietojen läpinäkyvyyttä. Konekielisyys taas helpottaa tietojen siirtämistä ja muuntamista eri järjestelmiin. Vertailtavuuden edellytyksenä on yksityiskohtainen raportointi. Kun numeerinen tieto on samassa rakenteellisessa muodossa, sen vertailtavuus helpottuu. (Pelkonen 2018. 24–27.)

Pohjoismaissa tilintarkastajat ovat jo nyt edelläkävijöitä digitalisaatiossa. Tilintarkastajan rooli tulee muuttumaan tulevaisuudessa ja asiakaslähtöiset ja monipuolisemmat analyysit mahdollistava teknologia kehittyä koko ajan. Tilintarkastajien tulee kuitenkin kehittää jatkuvasti osaamistaan, jotta asiakas saa mahdollisimman tehokkaan ja parhaiten häntä palvelevan tarkastuksen. (Grönroos 2018. 28.)

Suomen tilintarkastajat ry on aktiivisesti mukana kehitystyössä ja seuraa teknologian kehittymistä aktiivisesti. On perustettu tilintarkastajista koostuva data-analytiikkatyöryhmä joka kartoittaa markkinoilla olevia työkaluja ja mahdollisuuksia tuoda niitä mahdollisimman helppokäyttöisesti tarjolle. (Suomen Tilintarkastajat ry 2018. 29.)

3.3 Automatisaatio ja robotiikka taloushallinnossa

Robotiikka, automaatio ja tekoäly ovat digitalisaation edistämisen välineitä ja tulossa enenevässä määrin mukaan taloushallintoon. Automaation ja robotiikan vieminen taloushallin-

toon pyrkii vähentämään manuaalista työtä ja siten tehostamaan työskentelyä huomattavasti. Robotit itsessään eivät muuta kokonaisprosesseja vaan tulevat osaksi jo olemassa olevaa ketjua vähentämällä rutiininomaisten ja toistuvien tapahtumien käsittelyä manuaalisesti. Automaatio tarkoittaa järjestelmän sisällä tehtävää kehitystyötä, joka automatisoi järjestelmän sisäisiä työkulkuja prosessien välillä. Automaation hyödyt nousevat parhaiten esiin toistuvien prosessien ja virhevalvonnan parissa. Robotiikka on teknologia, joka mahdollistaa automatisoinnin ja voi toimia olemassa olevassa järjestelmässä vertailijana, tarkastajana tai täydentäjänä. Poikkeusten käsittely jää näin työntekijälle ja siten tehostaa työskentelyä. Päivittäin toistuvien rutiinitehtävien suorittaminen voi olla paras tapa hyödyntää robotiikkaa taloushallinnossa. (Aditro 2018.)

Tekoäly voidaan laskea yhdeksi työvoiman osaksi taloushallinnossa ja se tehostaa työtä ja säästää aikaa rutiininomaisilta tehtäviltä. Tekoäly ja robotti voidaan opettaa tunnistamaan esimerkiksi valelaskuja, robotti laskun tultua tarkistaa ostotilauksen, y-tunnuksen ja tilinumeron ja tekee niiden avulla päätöksiä laskujen oikeellisuudesta. Mikäli kaikki olisi kunnossa, voi robotti sen jälkeen tehdä tarvittavat kirjaukset reskontraan ja pääkirjaan. Tekoälyn ennustetaan vapauttavan taloushallinnon työntekijät yksitoikkoiselta työltä hoitamalla nuo kaikkein aikaa vievimmat tehtävät. Tekoälyn käyttöönotto on vasta aluillaan kirjanpidossa ja taloushallinnossa. Vaikutukset taustatoiminnoissa ovat jo merkittäviä, mutta tekoälyllä on todella laaja potentiaali taloushallinnossa. Tekoäly kykenee tuottamaan analysoitavaa dataa nopeammin kuin ihminen ja siten vapauttaa aikaa työntekijältä päätöksiin, strategiaan ja johtamiseen. (Laakkonen 2017; Palette Software 2018.)

Tekoäly ja robotit itsessään eivät voi korvata ihmistä kokonaan, vaikka ne hoitavatkin jotkin tehtävät paremmin kuin ihminen. Tekoäly ja robotiikka eivät myöskään voi viedä kaikkia töitä ihmisiltä, sillä niitä on jonkun huollettava ja opetettava. Tulevaisuuden hyödyt näkyvät parhaiten juuri rutiininomaisten tehtävien suorittamisessa robotin avulla, jolloin työntekijälle jää aikaa tehdä syvempää asiantuntijatyötä. Tällä hetkellä kirjanpitäjät tekevät laajaa asiantuntemusta vaativaa työtä, mutta rutiinit vievät paljon aikaa työskentelyltä. Robotiikka ja tekoäly vapauttavat aikaa keskittyä vaativampaan asiantuntijatyöhön ja myös tehostaa työskentelyä paljonkin. (Aditro 2018.)

4 TUTKIMUS DIGITALISAATION VAIKUTUKSISTA

Tutkimusosio päätettiin suorittaa verkkokyselyllä mahdollisimman suuren otannan varmistamiseksi. Näin saadaan tutkimuksen kautta parempi näkemys vallitsevasta mielipiteestä ja suhtautumisesta tilintarkastuksen digitalisaatioon ja sähköistymiseen. Verkkokyselyn avulla voitiin myös tavoittaa suurempi vastaanottajajoukko ja vastaamiseen saattoi käyttää itselleen sopivimman hetken. Kyselyn toteuttamisajankohdaksi valikoitui touko-kesäkuu, koska suurin osa tarkastuksista oli siihen mennessä saatu suoritettua ja tarkastajilla saattoi olla aikaa keskittyä kysymyksiin hieman paremmin. Kysely toteutettiin Webropol-palvelun avulla.

Kysely lähetettiin tilintarkastuksia suorittavan suomalaisen yrityksen tarkastusten parissa työskenteleville henkilöille. Kohdevastaajiksi valittiin pk-yritysten kanssa työskenteleviä tilintarkastajia ja tarkastustiimien jäseniä. Tämän lisäksi otantaan valikoitiin tausta- ja avustavissa tehtävissä toimivia henkilöitä. Valikointi tehtiin koskemaan pk-yritysten kanssa työskenteleviä, koska suuremmat yritykset ovat jo miltei sähköistäneet toimintonsa, jolloin muutos ja sen vaikutus ei ole niin suuri. Pk-yrityksillä ei ole niin suuria resursseja käytettävissään, joten muutoskin tulee rauhallisemmin tai myöhemmin.

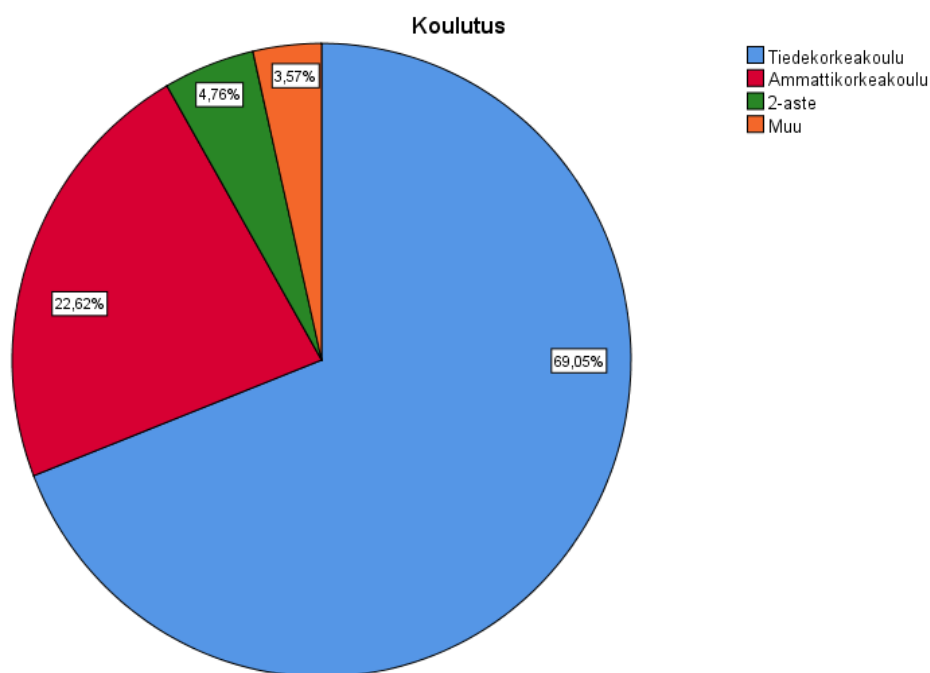
4.1 Kyselyn tavoitteet, tutkimuskysymykset ja taustatekijät

Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa vastaajien mielipiteitä nykyisestä tilanteesta ja mahdollisesta tulevaisuuden kehityksestä. Tilintarkastus, samoin kuin taloushallinto, digitalisoituu jatkuvasti ja kiihtyvällä tahdilla. Tähän muutokseen täytyy pyrkiä sopeutumaan ja mahdollisuuksien mukaan pyrkiä kehittämään toimintatapoja muutoksen mukaisesti.

Kyselyssä kartoitettiin taustatekijät kuten työuran kesto, koulutus ja ammattinimike. Näiden taustatekijöiden avulla voitiin analysoida suhtautumista kysyttäviin seikkoihin ja taustatekijöiden vaikutusta mielipiteeseen tai suhtautumiseen digitalisaatioon ja sen mukaan tuomaan muutokseen.

Kyselyssä oli yhteensä kymmenen kysymystä ja lisäksi yhteensä viisi mahdollisuutta vapaasti kertoa asiaan liittyviä seikkoja, nämä kysymykset ovat nähtävissä kokonaisuudessaan liitteessä 1. Taustatekijöitä kartoitettiin neljällä kysymyksellä ja mielipiteitä ja suhtautumista muutokseen kuudella.

Kysely lähetettiin 223 vastaanottajalle ja vastauksia kyselyyn saatiin 84. Tämä tarkoittaa 37,6 % vastausprosenttia, mikä on erittäin hyvä arvo verkossa tehtävälle sähköiselle kyselylle. Vastaajista 42,8 % oli miehiä ja 55,9 % naisia. Työnimikkeensä tilintarkastajaksi kertoi 22,6 % vastaajista ja tarkastustiimien jäseniä oli 66,7 %, loput vastaajista eli 10,7 % toimi muissa tehtävissä. Suurin osa vastaajista oli toiminut tilintarkastusten parissa alle 2 vuotta, 47,6 % vastaajista. Yli kymmen vuotta tilintarkastusten parissa työskenteleviä kyselyyn vastasi 14,3 %. Vastaajista noin kaksi kolmasosaa oli suorittanut tiedekorkeakoulututkinnon (ks. kuvio 3).

Kuvio 3. Koulutuksen jakauma

Taustatekijöiden avulla kyselyn vastauksia voidaan analysoida ja selvittää miten esimerkiksi työura tai koulutus vaikuttaa suhtautumiseen tulevaisuuden muutoksessa. Kyselyn kysymykset ja taustatekijämuuttujat laadittiin niin, ettei yksittäistä vastaajaa voida yhdistää tiettyyn henkilöön. Näin kyselyn tulokset ovat anonyymeja ja se saattaa vaikuttaa tuloksiin antamalla hieman todenmukaisempia vastauksia.

4.2 Kyselyn tulokset

Kysymykset alkoivat taustatekijöiden selvittämisen jälkeen kahdella mielipidekysymyksellä sähköisen raportoinnin vaikutuksista työskentelyyn. Ensimmäisenä tiedusteltiin vastaajan mielipidettä tämän hetkiseen työskentelyyn ja sähköisen raportoinnin helpottavuutta. Kysymyksellä, onko asiakkaasi sähköinen raportointi helpottanut työtäsi, haluttiin selvittää

onko tämänhetkinen tilanne työntekijöiden mielestä helpompi kuin mahdollinen aiempi työskentely paperisten dokumenttien ja raporttien parissa. Taulukosta 1 voidaan nähdä miten vastaukset jakautuivat vastaajien kesken.

Taulukko 1. Kysymys 5

Sähköinen_raportointi_helpottanut_työtä

		Frekvenssi	Prosentti	Käypä prosentti	Kumulatiivinen prosentti
Arvo	Kyllä	80	95,2	95,2	95,2
	Ei	4	4,8	4,8	100,0
	Yhteensä	84	100,0	100,0	

Enemmistö vastaajista koki sähköisen raportoinnin helpottaneen työtään, 95,2 %. Kysymyksen jälkeen oli mahdollisuus selvittää kantaansa kirjoittamalla miten tämä käytännössä on tapahtunut ja enemmistö koki tiedostojen sähköisyyden helpottavan niiden löytämistä ja tallentamista. Skannaamisen vähentyminen koettiin myös positiivisena seikkana. Aikaa säästyi itse tarkastustyölle skannaamisen ja kopioinnin sijasta.

”Aineiston saaminen sähköisesti on nopeuttanut aineiston käsittelyä ja työn delegoimista eteenpäin. Dokumentointia varten aineisto on joka tapauksessa saatettava sähköiseen muotoon, joten skannaamiselta säästytään” (Vastaaaja 1, kysymys 5.)

Työskentelyn nopeutuminen mainittiin myös monesti, mappien selaamisen sijaan voidaan käyttää hakukomentoja ja oikea tieto löytyy nopeasti ja vaivattomasti. Työn teon riippumattomuus paikasta tuntui olevan tärkeää ja sähköisen portaalin käyttö helpotti tietojen saatavuutta. Negatiivisena seikkana mainittiin sähköisten järjestelmien tuoma lisätyö ja niiden vaatima osaaminen. Joidenkin ohjelmistojen hitaus vaikeutti tiedostojen saatavuutta. Sähköisen järjestelmän puutteellinen käyttö ja aineiston määrän riittämättömyys nousi myös esille. Ohjelmistojen erilaiset toimintologiikat hankaloittavat jonkin verran muuten hyvän järjestelmän käyttöä ja erilaisten ohjelmistojen osaaminen ja opiskelu voi hidastaa työskentelyä.

”On kuitenkin huomattava, että moninaiset ja vaihtuvat sähköisen kirjanpidon ohjelmat hidastavat usein tavanomaisen tositetarkastuksen tekemistä, kun jokaiseen järjestelmään ei välttämättä löydy riittävää osaamista.” (Vastaaaja 54, kysymys 5.)

Seuraava kysymys käsitteli sähköisen raportoinnin tulevaisuuden näkymää omassa työssä ja sitä kokeeko työntekijä sähköisyyden helpottavan työtään tulevaisuudessa. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli selvittää miten positiivisesti työntekijät suhtautuvat tulevaisuuden sähköiseen raportointiin. Taulukossa 2 nähdään tämän kysymyksen jakauma vastaajien kesken.

Taulukko 2. Kysymys 7

Sähköinen raportointi helpottaa työtä tulevaisuudessa

		Frekvenssi	Prosentti	Käypä Prosentti	Kumulatiivinen prosentti
Arvo	Kyllä	83	98,8	98,8	98,8
	Ei	1	1,2	1,2	100,0
	Yhteensä	84	100,0	100,0	

Ylivoimainen enemmistö uskoo sähköisen raportoinnin helpottavan työtään tulevaisuudessa, vain yksi vastaaja oli eri mieltä väittämän kanssa. Sähköisen raportoinnin helpottavuuden kokemus saattaa johtua seikasta, että osa tilintarkastusmateriaalista saadaan tarkastettavaksi paperi muotoisena, josta informaation etsiminen saattaa olla haasteellista. Sähköisessä muodossa olevaa tietoa on helpompi järjestää ja suodattaa tarpeen mukaan.

Vapaan tekstin osiossa nousi esille data-analytiikan mahdollisuudet sähköisen materiaalin perusteella ja sen tuoma ajansäästö. Data-analytiikan avulla tehdyt analyysit tuovat

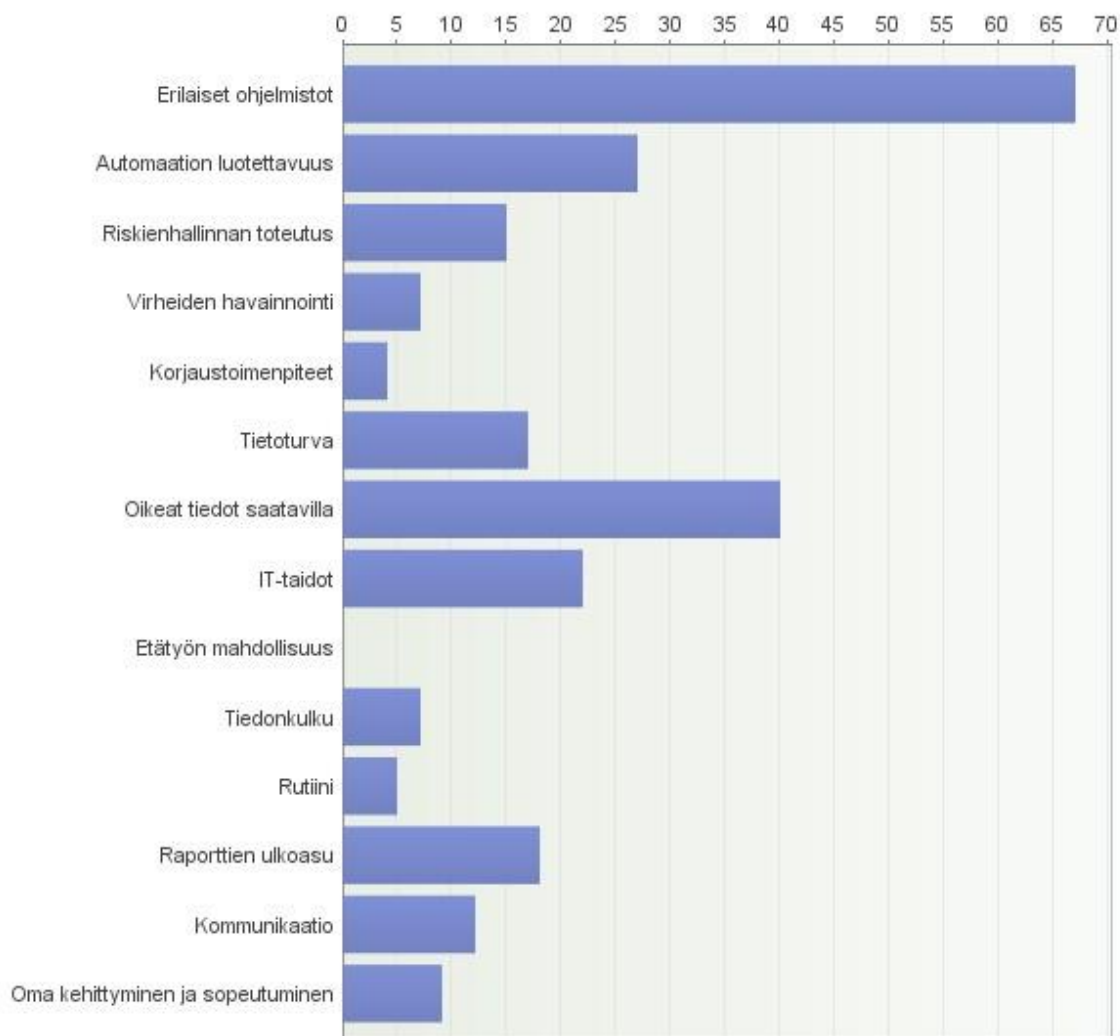
“perinteisiä tarkastustoimenpiteitä laadukkaampaa evidenssiä ja myös kohdentavat aineistotarkastus-toimenpiteitä paremmin. Suorittavat ja rutiininomaiset työvaiheet vähenevät.” (Vastaaja 54, kysymys 7.)

Työn uskottiin nopeutuvan ja paikkasidonnaisuuden häviävän, jolloin työtä voi tehdä mistä vain. Rutiininomaisten tehtävien automatisaatio koettiin positiivisena seikkana samoin kuin työskentelyn tehostuminen..

Negatiivisena kommenttina mainittiin liiallisen automaation kadottavan tuntumaa tilinpäätöksen ja kirjanpidon käyttäytymisestä sekä tarkastettavan aineiston kasvusta. Tiedon määrä kasvaa ja samoin saattaa kasvaa asiakkaan odotukset tarkastettavasta materiaalista. Sähköisen aineiston muokkausta ei välttämättä suuresta tietomäärästä aina huomaa ja viimeisimmän tiedon löytäminen saattaa olla haasteellista.

Kyselyssä haluttiin myös selvittää sitä, mitkä asiat vastaajat kokivat eniten haastaviksi tai edistäviksi kun puhutaan tilintarkastusmateriaalin sähköisyydestä. Kysymykset asetettiin

tarkoituksella samankaltaisiksi, koska jokainen kokee haasteet ja edut eritavoin. Sama seikka voi olla sekä haaste tai etu, jopa saman vastaajan kohdalla. Näin saatiin kattava katsaus vastaajien näkemykseen sähköisen tarkastusmateriaalin haasteista ja eduista. Kuviossa 4 nähdään haastavimmiksi koetut kohteet ja kuviosta erottuu selkeästi eniten vastauksia saaneet vaihtoehdot; erilaiset ohjelmistot, oikeiden tietojen saatavuus ja automaation luotettavuus.

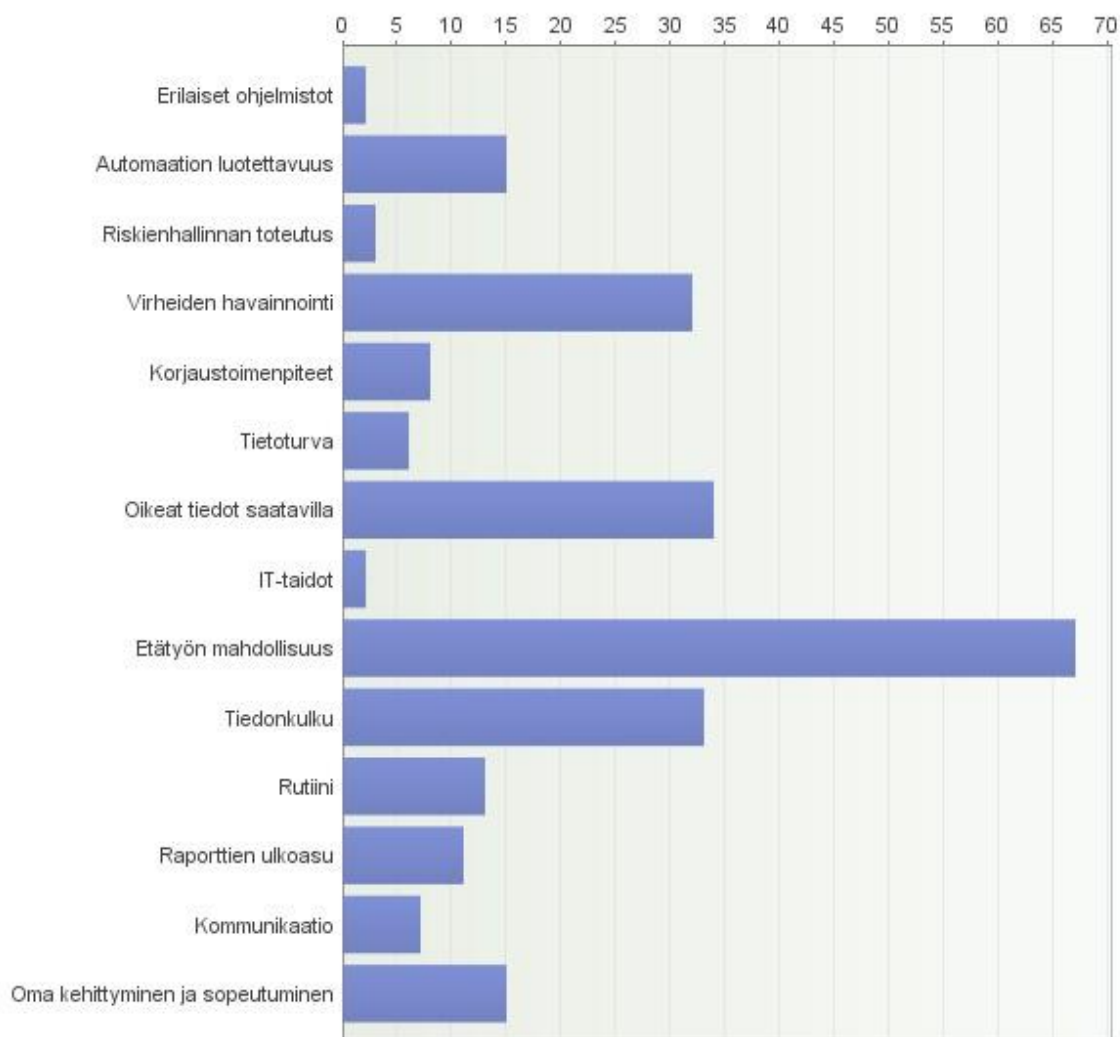

Kuvio 4. Sähköisen tarkastusmateriaalin haasteet

Myös IT-taidot ja raporttien ulkoasu olivat korkealla listalla. Ohjelmistojen erilaisuus ja niiden käyttöön tarvittava IT-osaaminen ovat todennäköisesti tämän haasteellisuuden takana. Yli 60 vastaajaa 84:stä koki erilaisten ohjelmistojen olevan sähköisen tarkastusmateriaalin haaste, tämä koettiin siis merkittäväksi seikaksi. Vapaassa tekstissä mainittiin oh-

jelmien tuottamien raporttien vaikealukuisuus ja kaikkien ohjelmistojen ja portaalien vaatimien salasanojen hallinta. Asiakaskontaktin vähyyks mainittiin samoin kuin asiakkaan kokemus tarkastukseen käytetystä ajasta.

Seuraavaksi nähdään saman kysymyksen toinen puoli. Kuviossa 5 ovat samat väittämät, mutta tällä kertaa kysymyksen asettelu on eduissa haasteiden sijaan. Kuvioista nähdään jälleen korkeimmille sijoille nousseet kohteet, etätyön mahdollisuus on selkeästi eniten eduksi koettu asia sähköisessä tarkastusmateriaalissa.

Kuvio 5. Sähköisen tarkastusmateriaalin edut

Kuviosta nähdään, että oikeat tiedot saatavilla koetaan sekä eduksi että haasteeksi. Eniten vastauksia keränneet eduiksi luokiteltavat seikat ovat; etätyön mahdollisuus, virheiden havainnointi, oikeat tiedot saatavilla sekä tiedonkulku.

Vapaa tekstissä mainittiin etuna myös ajan ja muiden resurssien säästyminen. Tarkastuksen nopeus, laajuus ja laadullisuus nousivat esiin. Näille kahdelle kysymykselle oli yhteinen vapaa tekstiosio ja suurin osa vastauksista keskittyi haasteellisiin puoliin sähköisessä tarkastusmateriaalissa.

Kyselyyn sisällytettiin myös Likert-asteikollisia kysymyksiä ja ne olivat ryhmitelty teemaisesti kahteen erilliseen kysymykseen. Ensimmäisessä kysyttiin vaikuttaako tulevaisuuden näkymä positiiviselta neljältä eri kantilta tarkasteltuna. Taulukossa 3 nähdään tuon kysymyksen jakaumat ja keskiarvot vastausvaihtoehtojen välillä.

Taulukko 3. Tulevaisuuden näkymä vaikuttaa positiiviselta

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Omassa työssä	3	1	5	48	27	84	4,13
Materiaalin ja datan saatavuuden suhteen	3	2	2	55	22	84	4,08
Sähköisen materiaalin hyödyntämisen suhteen	3	0	3	47	31	84	4,23
Asiakkaan kannalta	3	0	10	47	24	84	4,06
Yhteensä	12	3	20	197	104	336	4,13

Keskiarvot vastauksille ovat suuria, jopa 4,23. Tämä viittaa siihen, että vastaajat suhtautuvat tulevaisuuden näkymiin positiivisesti. Muutama vastaaja näyttää kokevan tulevaisuuden näkymänsä vähemmän positiivisena, noin kolme vastausta per väittämä.

Vapaa teksti nosti esiin muutamia huomionarvoisia seikkoja. Rutiinien automatisointi nousi jälleen esiin ja sen tuoma ajansäästö. Sähköisen materiaalin hallinta ja tiedon määrä huolestutti jonkin verran.

”Näen tulevaisuuden erittäin positiivisena ja mielenkiintoisena, kun/jos digitalisaation myötä tarkastuksesta saadaan aidosti IT-avusteista. Tästä on merkittävästi hyötyä sekä työntekijälle työn mielekkyyden/urakehityksen kannalta, tilintarkastusyhteisölle parantuneen laadun/tehokkuuden takia ja asiakkaalle laadukkaampien tarkastushavaintojen takia.” (Vastaaja 28, kysymys 12.)

Yleinen näkemys on positiivinen mutta sekaan mahtuu lievää negatiivisuutta joka liittyy eniten ohjelmistojen luotettavuuteen ja käyttöystävällisyyteen. Järjestelmien tuottaman tiedon tiedostomuoto oli jonkin verran huolestuttava seikka, mikäli tiedostot joudutaan muuttamaan data-analyyseja varten erikseen käsiteltävään muotoon saattaa sähköisyyden ja digitalisaation hyödyt jäädä vähemmäksi.

Seuraava kysymys käsitteli myös tulevaisuuden odotuksia ja uskoa tilintarkastuksen automatisointiin. Väittämät oli laadittu tilintarkastuksen työskentelyn ja sen muutoksen pohjalta. Taulukossa 4 on näkyvillä näiden kysymysten jakaumat ja keskiarvot.

Taulukko 4. Tilintarkastuksen tulevaisuus

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Manuaaliseen tarkastukseen käytettävä aika vähenee	1	5	8	44	26	84	4,06
Kirjanpidon ohjelmistot tarkastavat osittain itsensä	2	9	20	43	10	84	3,6
Tilintarkastus automatisoituu tulevaisuudessa	1	6	5	50	22	84	4,02
Tilintarkastuksen automatisointi helpottaa omaa työtäni	1	3	15	37	28	84	4,05
Tilintarkastuksen prosessi muuttuu tulevaisuudessa	1	4	4	37	38	84	4,27
Yhteensä	6	27	52	211	124	420	4

Jälleen suurin osa vastaajista oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä väittämien kanssa, keskiarvojen ollessa lähellä 4:ää tai hieman sen alle. Manuaalisen tarkastusajan väheneeseen uskoi vastaajista enemmistö, noin 83 %. Noin 77 % vastaajista koki että automatisointi tulee helpottamaan omaa työskentelyä.

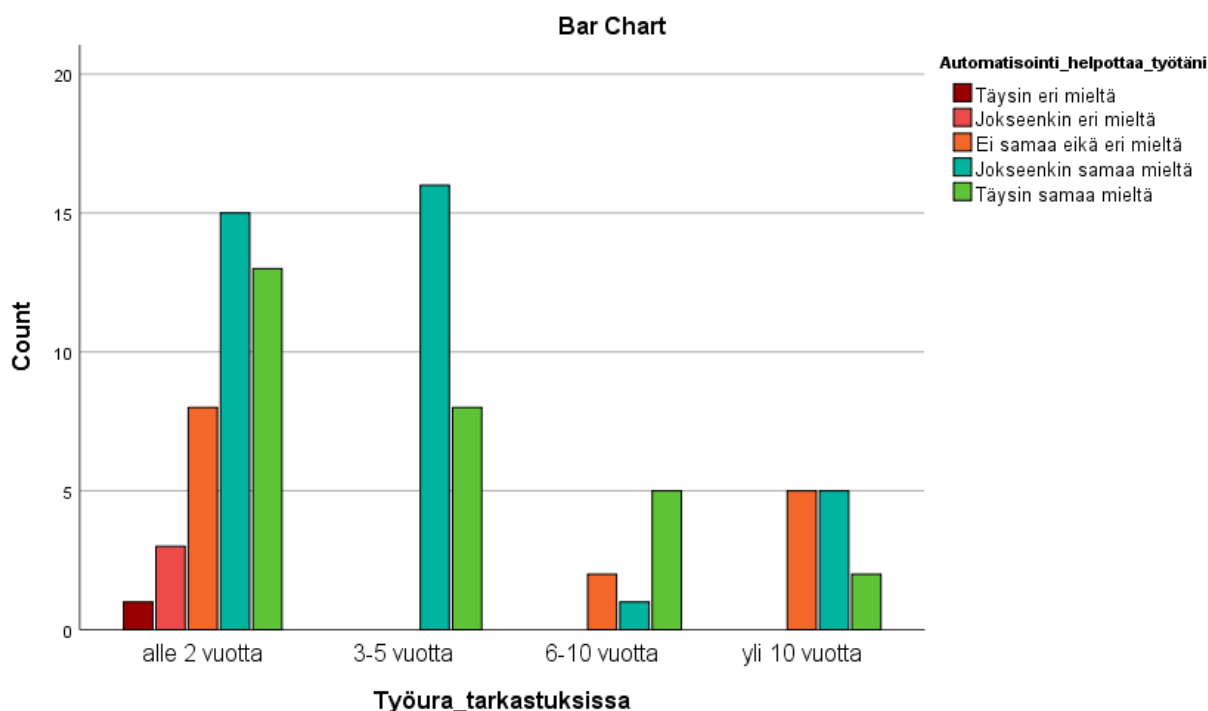
Vapaassa tekstissä nousi esiin huomionarvoisia asioita. Tilintarkastuksen ala koetaan jäykkänä muutoksille mutta nyt vallalla oleva muutoksen aika sähköistymisen muodossa varmasti muuttaa työskentelyä kymmenen vuoden päässä. Tilintarkastuksen prosessin muutoksen jälkeen jäänti muusta kehityksestä ja automatisoinnin eteen tehtävästä työstä huolestutti jonkin verran. Kirjanpidon ohjelmien kykyä tehdä rutiininomaisia kirjauksia ei

koettu olevan hyödyllinen tilintarkastuksen suhteen. Vaikka kirjanpito-ohjelma kirjaa itsenäisesti toimintoja, tuon prosessin testaaminen luotettavasti hyödyttäen tilintarkastusta ei näytä olevan lähiaikoina käytössä. Tilintarkastuksen automatisoituminen ei välttämättä tarkoita sen helpottuvan. Automatiikka voi hämärtää perusasioita jolloin ongelman esiintyessä niiden ratkaiseminen saattaa olla haastavampaa.

4.3 Ristiintaulukointi

Ristiintaulukoinnin avulla voidaan selvittää miten vastaukset ovat jakaantuneet jonkin muuttujan kohdalla. Työuran pituus vaikuttaa moneen seikkaan ja joskus saattaa tapahtua jonkinasteista urautumista tai muutosvastarintaa. Kyselyyn vastanneista enemmistö oli alle kaksi vuotta tilintarkastuksien parissa työskennelleitä, mutta vastausten jakauma on kiinnostava.

Seuraava kuvio 6 esittää jakauman väittämään automatisoinnin työtä helpottavasta vaikutuksesta. Mielenkiintoista onkin, että kaikki eri mieltä olevat vastaukset on saatu vähemmän aikaa työskennelleiltä ja yli kymmenen vuotta työskennelleiden kesken kaikki vastaukset painottuvat helpottavuuden puolelle.

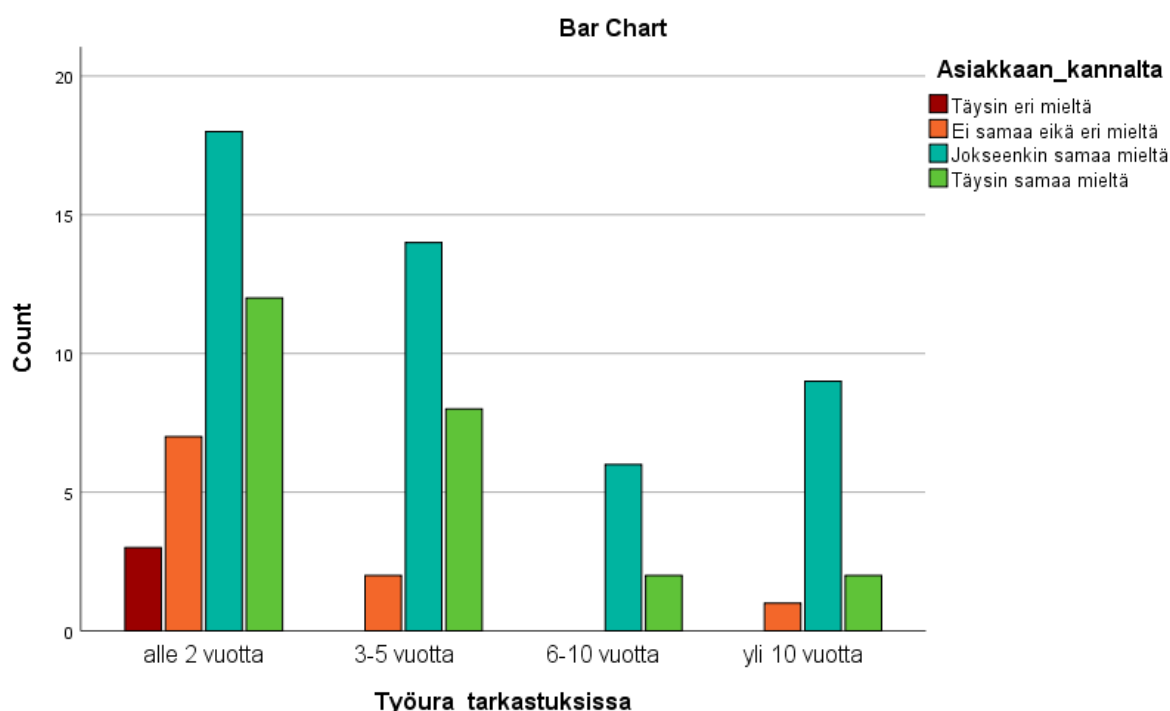

Kuvio 6. Automatisoinnin helpottavuus vs. työuran pituus

Työuran pituus ei välttämättä vaikuta muutosvastarintaisesti vaikka alkuperäinen ajatus näin saattoi olettaa. Noin viisi vuotta tarkastusten parissa työskennelleet ovat vastanneet

kysymykseen pelkästään positiivisesti ja mielenkiintoista onkin miten vahvasti kielteiset vastaukset painottuvat vähemmän aikaa työskennelleiden pariin.

Väittämässä, tulevaisuuden näkymä vaikuttaa positiiviselta asiakkaan kannalta, eri mieltä olevat vastaukset painottuvat jälleen vähemmän aikaa työskennelleiden osalle. Koska kaikkien ristiintaulukointien kohdalla voidaan nähdä samankaltainen painotus, joko vähemmän aikaa työskennelleet eivät suhtaudu tulevaisuuteen positiivisesti, tai heidän näkökulmastaan sähköisyys ja taloushallinnon sähköistyminen on jo niin laajalle levinnyttä, ettei sillä ole niin suurta vaikutusta tulevaisuuden työskentelyn kannalta. Kuviossa 7 nähdään vastausten jakauma selkeästi.

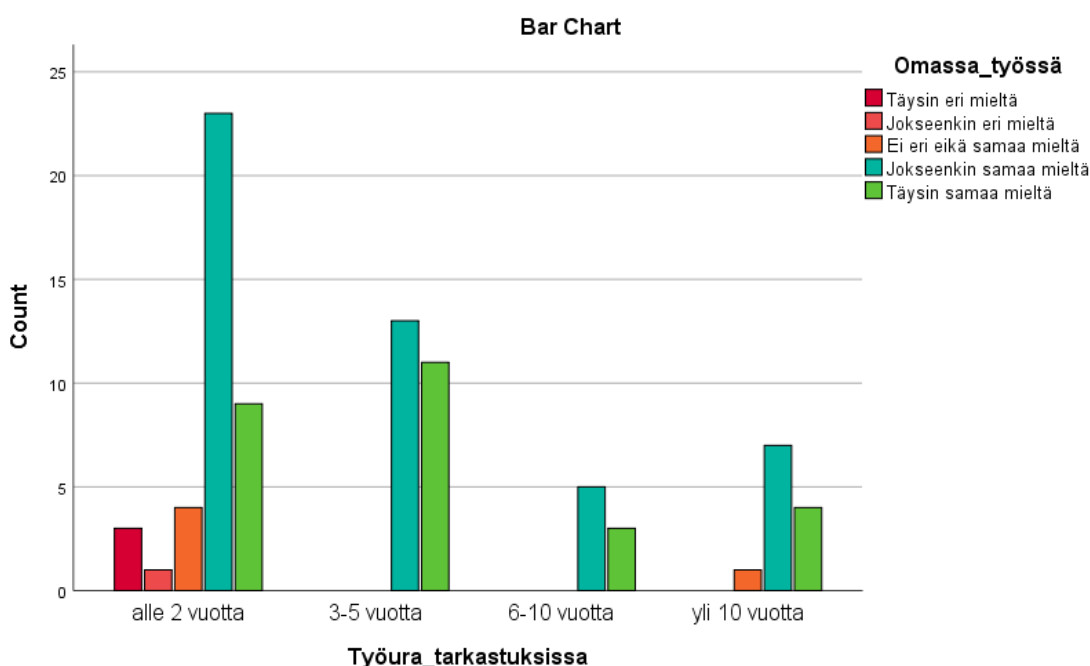
Kuvio 7. Tulevaisuus positiivinen asiakkaan kannalta vs. työuran pituus

Asiakkaan kannalta ajateltuna, sähköistyminen ja sen helpottavuus voidaan nähdä, ei niin merkittävänä seikkana, koska suurin osa asiakkaistakin käyttää jo sähköisiä menetelmiä raportoinnissaan. Tarkastuksen kannalta kehitystä voisi tapahtua kaiken materiaalin sähköistämällä ennen tarkastettavaksi saapumista.

Seuraavassa ristiintaulukoinnissa, kuviossa 8, on tarkasteltu tulevaisuuden näkymän positiivisuutta omassa työssä ja miten työuran pituus saattaa vaikuttaa vastausten jakautumiseen. Tässä tapauksessa kaikki negatiiviset ja suurin osa positiivisista vastauksista painottuu vähemmän aikaa työskennelleiden joukkoon. Osan tästä jakaumasta selittää jo se,

että vähemmän aikaa työskennelleitä oli vastaajista enemmistö, mutta se että kaikista negatiivisimmin vastanneita oli alle kymmenen koko joukosta saattaa kertoa jotain tulevaisuuden näkymistä oman työn kannalta.

Oman työn tulevaisuuden näkymän positiivisuus vastaukseen ilman ristiintaulukointia vastaukset jakautuivat erittäin myönteisen näkemyksen puolelle. Vastaajien koko joukosta vain 4 vastasi täysin tai jokseenkin eri mieltä. Yhteensä koko vastausvaihtoehdon keskiarvo nousi yli neljän, 4,13.

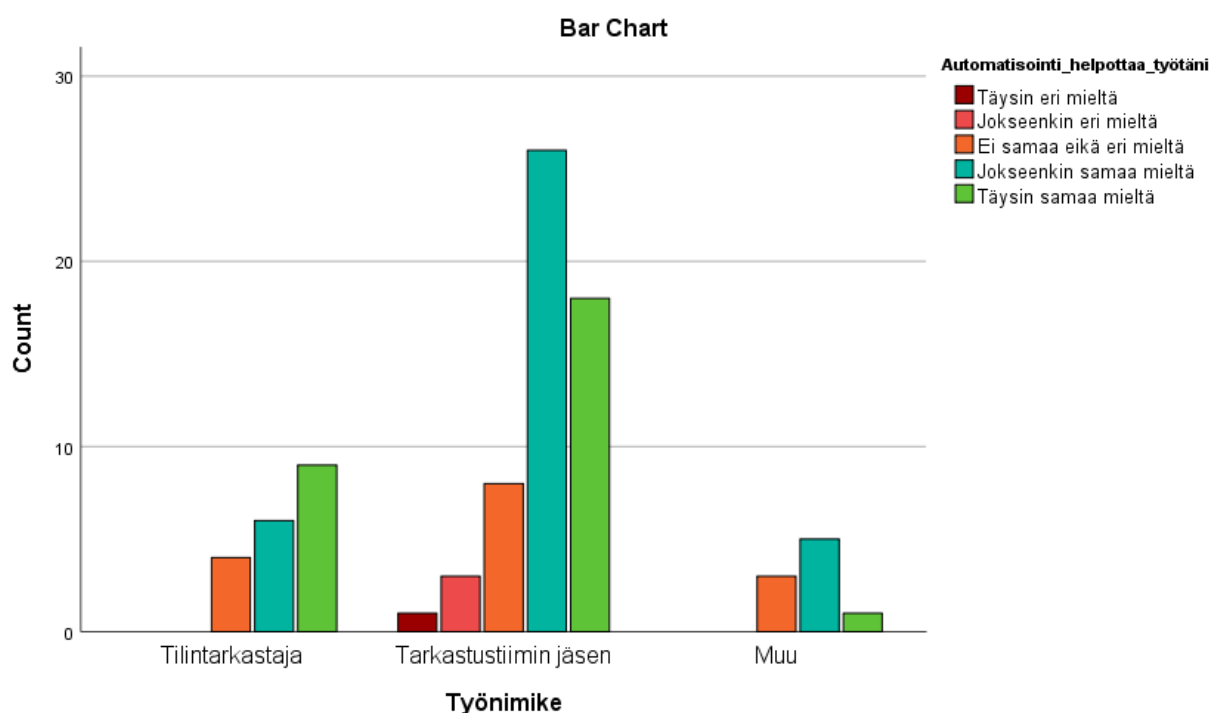

Kuvio 8. Tulevaisuus vaikuttaa positiiviselta omassa työssä vs. työuran pituus

Kaikki negatiivisimmat vastaukset painottuvat vähemmän aikaa työskennelleiden joukkoon mutta samoin suurin osuus positiivisimmasta vastauksesta. Työuran kannalta tarkastelluissa väittämässä voidaan kaikissa nähdä samankaltaista jakaumaa. Suurin osa kielteisemmistä vastauksista painottuu alle kaksi vuotta tarkastusten parissa työskennelleiden joukkoon. Vaikka vastaajista suurin osa oli vähemmän aikaa työskennelleitä, vastausten olisi voinut olettaa jakautuvan tasaisemmin. Koska kaikki negatiiviset vastaukset olivat vähemmän aikaa työskennelleiden joukossa, tästä ehkä voidaan tehdä joitain johtopäätöksiä. Saattaa olla, että vähemmän aikaa tilintarkastuksia tehneet ovat jo tottuneet työskentelemään sähköisten materiaalien parissa, joten suurta helpottavuutta työskentelelyyn voi olla vaikea nähdä.

Seuraava kiinnostuksen kohde vastausten jakauman kannalta oli työnimike. Vaikuttaako näkemykseen tulevaisuuden positiivisuudesta se, työskenteleekö vastaaja tilintarkastajana vai taustatyöntekijänä? Tätä kysymystä varten tehtiin ristiintaulukoinnit kahdesta eri kysymyksestä. Ensimmäisenä tarkasteltiin automatisoinnin työn helpottavuutta ja miten työnimike vaikuttaa vastausten jakaumaan. Toisena tarkastelun kohteena oli työnimikkeen vaikutus tulevaisuuden näkymän positiivisuuteen asiakkaan kannalta.

Kuviossa 9 voidaan nähdä tulokset ristiintaulukoinnista automatisoinnin helpottavuudesta ryhmiteltynä vastaajan työnimikkeen mukaisesti. Negatiivisimmat vastaukset painottuvat tarkastustiimin jäsenien joukkoon, samoin kuin suurin osa positiivisista vastauksista. Vastausten jakaumaan vaikuttaa myös se, että tarkastustiimien jäseniä oli vastaajista enemmistö.

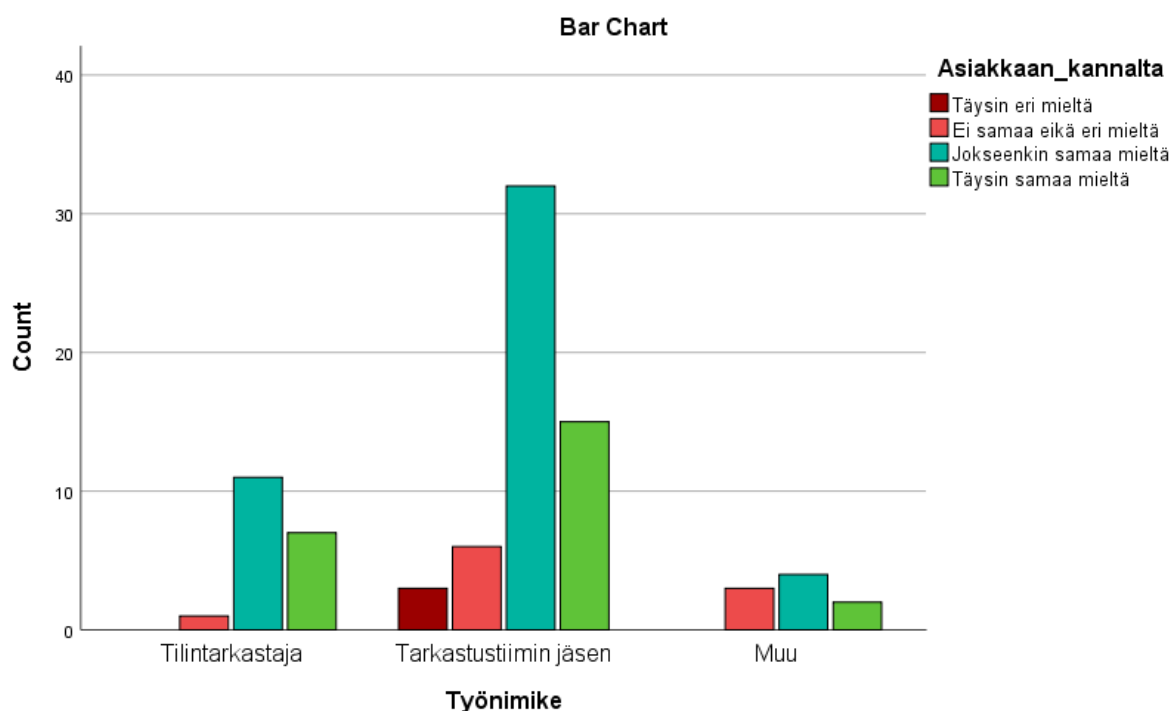

Kuvio 9. Automatisointi helpottaa työtä tulevaisuudessa vs. työnimike

Vastauksista vain neljä on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa, suurin osa eli 37 vastausta ovat jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Kokonaisuutena vastaus sai keskiarvoksi 4,05, mikä viittaa yleisesti positiiviseen vaikutelmaan.

Seuraava tarkastelun kohde ristiintaulukoinneissa on tulevaisuuden näkymän positiivinen vaikutus asiakkaan kannalta ja miten työnimike vaikuttaa tähän jakaumaan. Asiakkaan kannalta tulevaisuuden näkymän positiivisuutta ristiintaulukoitiin myös työuran pituuden kanssa ja nuo vastaukset voidaan nähdä kuviossa 7. Tarkasteluun valittiin tarkoituksella

sama tekijä ja kaksi vaikuttavaa seikkaa. Näin voidaan nähdä muuttuuko näkemys vai voikaanko eri tekijöillä todeta olevan samankaltaisia lopputuloksia saman väittämän kanssa.

Kuvio 10. Tulevaisuus vaikuttaa positiiviselta asiakkaan kannalta vs. työnimike

Kuviossa 10 on tulos jakaumasta tulevaisuuden näkymän positiivisuudesta vaikuttimena työnimike. Tässä näemme miten vastausten kielteisimmät näkemykset painottuvat tarkastustiimin jäsenien kohdalle. Tarkastustiimin jäseniä vastaajista oli enemmistö, samoin enemmistö vastaajista oli alle kaksi vuotta työskennelleitä. Aiemmassa taulukossa voitiin nähdä samankaltainen jakauma kielteisten vastausten kanssa kuin tässäkin tapauksessa.

Todennäköisesti vastausten jakauma selittyy sillä, että vastaajista alle kaksi vuotta työskennelleet ja tarkastustiimin jäsenet, ovat ainakin osittain samaa joukkoa. Tämä saattaa selittää myös muita vastausjakaumia ja tuloksia. Mielenkiintoista vastausten jakaumassa oli seikka, miten kaikki täysin eri mieltä väittämän kanssa olevat vastaukset, painoutuivat alle kaksi vuotta työskennelleisiin ja tarkastustiimin jäseniin.

4.4 Vastaajien omat lausunnot

Kyselyssä annettiin mahdollisuus kertoa vapaasti kysymyksiin liittyvistä ajatuksista ja moni vastaaja käytti tätä mahdollisuutta hyväkseen. Osa vapaan tekstin vastauksista on käsitelty kyseisen kysymyksen kohdalla aiemmin.

Kysymykseen miten asiakkaan sähköinen raportointi on helpottanut työtäsi, vapaan sanan mahdollisuutta käytti 61 vastaajaa. Suurin hyöty tuntui olevan skannaamisen ja paperinipujen selaamisen vähentyminen. Samoin hakutoimintojen hyöty ja etätyön mahdollisuus nousi esiin. Haittapuolena nousivat esiin erilaiset sähköiset ohjelmistot ja niiden vaatima käyttöön opastus ja hallinta.

”Helpottanut se on sillä tavalla, että pystyn itse läpikäymään materiaalia ajasta ja paikasta riippumatta. Isoistakin massoista voi ajaa analyysijä (kun ne datat ensin saa oikeaan muotoon) ja sillä tavalla kattavuus tulee paremmaksi.” (Vastaaja 26, kysymys 5.)

Kysymyksen sähköisen raportoinnin helpottavuudesta tulevaisuudessa vapaan sanan teksti osion mahdollisuutta käytti 52 vastaajaa. Esiin nousi seikkoja rutiinitehtävien automatisoinnista ja tarkastuksen tehostumisesta data-analyysin kautta. Tässä vapaan tekstin osiossa ei noussut esiin selkeitä negatiivisia kohtia kuten edellisessä, vaan sähköisen raportoinnin nähtiin tuovan vain positiivista kehitystä mukanaan.

”Kun IT-avusteinen tarkastus tulee yhä keskeisemmäksi osaksi tilintarkastusprosessia tilintarkastusyhteisöjen oman metodologian ja toivottavasti hiljalleen myös ISA-standardien näkökulmasta, on sähköinen raportointi välttämättömyys. IT-avusteisessa tarkastuksessa on valtava potentiaali tilintarkastuksen laadun ja tehokkuuden kannalta, eikä mielestäni sen mahdollisuuksista ole nähty kuin vasta jäävuoren huippu.” (Vastaaja 28, kysymys 7.)

4.5 Johtopäätökset

Tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä joitain johtopäätöksiä suhtautumisesta digitalisaatioon ja sen kehitykseen tilintarkastusten parissa. Kokonaisuutena vastaajat suhtautuvat positiivisesti nykyiseen tilanteeseen ja tulevaisuuden näkymät vaikuttavat positiivisilta. Suurin helpottava seikka oli materiaalin sähköisyys ja sen tuoma tiedon etsimisen helpotavuus. Työn teon riippumattomuus toimistosta nousi korkealle sähköisten materiaalien hyödyissä.

Likert-asteikolliset väittämät tulevaisuuden näkymistä saivat kaikki keskiarvokseen yli neljä, mikä viittaa positiiviseen tulevaisuuden kuvaan työskentelyn ja materiaalien kannalta. Toinen samankaltainen kysymys kartoitti tulevaisuuden odotuksia ja mahdollisuuksia. Näissä väittämässä samoin keskiarvot nousivat yli neljän kaikissa paitsi yhdessä väittämässä, kirjanpidon ohjelmistojen itsetarkastuksesta.

Perusvastaukset vaikuttivat positiivisilta ja tulevaisuudessa työn uskottiin helpottavan tai ainakin rutiinien automatisoituvan. Manuaalisen työn vähenemiseen ja prosessien muutokseen uskoi suurin osa vastaajista. Haasteitakin tunnistettiin ja suurimmiksi haasteiksi nousi erilaisten ohjelmistojen runsaus ja oikeiden tietojen saatavuus.

Erilaisia kirjanpidon ohjelmistoja on markkinoilla runsaasti ja tilintarkastaja saattaa olla tekemisissä useiden erilaisten järjestelmien kanssa. Tämä tuo lisää haasteita tarkastustyöhön, koska kaikkien ohjelmistojen hallinta on erittäin haasteellista. Tietojen saatavuus saattaa kärsiä tai järjestelmästä on vaikeata löytää tarvittava tieto selkeästi.

Ristiintaulukointi paljasti mielenkiintoisia seikkoja vastausten jakautumisesta eri ryhmien välillä. Vaikka enemmistö vastaajista oli alle kaksi vuotta tilintarkastusten parissa työskennelleitä, oli kaikki negatiiviset tai vähemmän positiiviset vastaukset heidän joukossaan. Alkuperäinen ajatus oli, että vanhemmat henkilöt olisivat muutosvastarintaisempia tai suhtautuisivat negatiivisemmin tulevaisuuden muutoksiin. Tätä eroa voi ehkä selittää se että, vähemmän aikaa työskennelleet ovat aloittaneet työskentelyn sähköisten järjestelmien ja raporttien parissa ja jo tottuneita niiden käyttämiseen. Digitalisaatio ja sähköiset järjestelmät eivät ole välttämättä niin uusi asia heille ja positiivista vaikutusta jo käytössä olevan tekniikan kanssa voi olla vaikea kuvitella. Samoin työnimikkeen kautta tehty ristiintaulukointi paljasti saman vaikutuksen vastausten jakautumisessa. Tiimien jäsenten joukossa oli jälleen kaikki negatiivisimmat vastaukset, tilintarkastajien joukossa positiivisimmat. Koska tilintarkastusten parissa työskentely aloitetaan tiimijäsenenä, saattavat he olla tottuneempia työskentelemään sähköisten järjestelmien kanssa kuin kauemman aikaa tarkastuksia tehneet.

Yleisellä tasolla voidaan siis sanoa, että tulevaisuus vaikuttaa positiiviselta digitalisaation kannalta ja sen mukanaan tuomat muutokset ovat tilintarkastajan työtä helpottavia. Vaikka näkemyksiin mahtuu negatiivistakin, on yleinen kanta positiivisen muutoksen kannalla.

4.6 Työn luotettavuuden arviointi

Työn luotettavuutta arvioitaessa otetaan huomioon työn reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti ja validiteetti mittaavat tutkimuksen luotettavuutta ja laatua. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä, eli jos tutkimus toistettaisiin, saataisiin samat tulokset. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkitaan oikeaa asiaa oikeilla mittareilla. Luotettavuuden arviointi on haastavaa kun tutkitaan ihmisten mielipiteitä. Tutkimustilanteiden vakiointi on lähes mahdotonta ja tutkimuksen toistamisella tuskin saadaan samoja tuloksia. (Kananen, 2014.)

Verkkokyselyn avulla tehtävässä tutkimuksessa ensimmäinen haaste liittyy otantaan ja sen valikoimiseen. Tässä työssä kysely lähetettiin ennalta valituille henkilöille, jotka työskentelevät enimmäkseen pk-yritysten tarkastusten parissa. Verkkokyselytutkimukseksi vastausprosentti oli hyvä, 37,6 %. Yleensä verkkokyselyn vastausprosentti jää jopa alle 10 %. (Kananen, 2014.)

Seuraava haaste on vastaajien erilaisuus, eli miten hyvin vastaajat edustavat kaikkia otannan eri ryhmiä. Tähän kyselyyn vastanneista selkeä enemmistö edusti alle kaksi vuotta tarkastusten parissa työskenteleviä ja tarkastustiimin jäseniä. Kun vastaajista selkeä enemmistö edustaa yhtä ryhmää, saattaa se jossain määrin vääristää tuloksia tai ne eivät ole niin suoraan verrannollisia koko ryhmän näkemyksestä. Tämän voisi välttää tekemällä kyselyn tietylle määrälle kutakin ryhmää edustavia henkilöitä.

Vastaajien jakauma asettuu tässä tutkimuksessa melko hyvin yrityksen omien jakaumien määriin. Miesten ja naisten jakauma sekä työuran pituuden jakauma ovat melko lähekkäin yrityksessä ja tässä tutkimuksessa. Nämä seikat huomioon ottaen voidaan katsoa tutkimuksen edustavan yrityksen yleistä katsantokannan jakaumaa ja niin ollen olevan validi tutkimus mielipiteistä.

5 YHTEENVETO

Digitalisaatio ja sen mukanaan tuomat muutokset ovat parhaillaan meneillään monissa yrityksissä. Taloushallinnon digitalisaation hyötyjen mittausta ja tutkimusta keskittyy yleensä yrityksen itsensä tai taloushallinnon palveluja tuottavan yrityksen näkemyksiin, harvoin asiaa tutkitaan tilintarkastuksen kannalta, vaikka tilintarkastus on seuraava ja selkeä askel taloushallinnon alalla. Digitalisaatio yleistyy ja se tuo mukanaan haasteita sekä hyötyjä. Tutkimuksen kohteeksi valikoitui tilintarkastuksia tekevä yritys.

Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli selvittää tilintarkastusten parissa työskentelevien näkemyksiä tulevaisuuden muutoksista ja sen mukanaan tuomista hyödyistä ja haasteista. Idea tähän tutkimukseen syntyi kiinnostuksesta tilintarkastuksia ja digitalisaatiota kohtaan sekä siitä, että tilintarkastuksen puolelta tutkimuksia ei ole vielä tehty suuressa mittakaavassa. Tutkimukselle oli siis olemassa tarve.

Työn avulla saatiin kuva eräässä yrityksessä työskentelevien henkilöiden mielipiteistä ja näkemyksistä digitalisaatiota ja sähköisiä järjestelmiä kohtaan. Vaikka kyseessä on yksi yritys ja sen työntekijät, saattavat näkemykset olla samankaltaisia koko tilintarkastuksen alalla työskentelevillä henkilöillä. Digitalisaation tuoma muutos on meneillään ja vaikuttaa monella eri tavalla työskentelyyn. Alkuperäiset tavoitteet liittyivät mielipiteiden ja näkemysten kartoittamiseen ja tässä tutkimus onnistui saavuttamaan tavoitteensa. Vaikka suuria johtopäätöksiä tuloksista ei voida johtaa koko alaa ajatellen, tuo tämä tutkimus pohjatietoa ja – näkemystä aiheesta.

Tutkimuksen tuloksena voidaan sanoa tulevaisuuden näkemyksen olevan positiivinen ja suhtautumisen digitalisaatioon myönteinen. Tutkimuksen esiin tuomat suurimmat haasteet liittyivät erilaisten ohjelmistojen runsauteen ja tarkastettavan materiaalin määrälliseen kasvuun. Suurimmat edut liittyivät etätöiden mahdollisuuteen ja tietojen etsinnän helpottamiseen. Digitalisaation hyödyksi voidaan laskea joustavan työskentelyn ja paikkariippumattomuuden lisääntyminen. Työskentelytavat muuttuvat digitalisaation kautta ja tässä muutoksessa kannattaa olla mukana.

Tutkimuksessa keskityttiin myös selvittämään miten työuran pituus vaikuttaa näkemykseen digitalisaation työtä helpottavasta osasta. Tähän saatiin vastaukset ja niiden mukaisesti voidaan päätellä vähemmän aikaa työskennelleiden jo tottuneen sähköisyyteen ja digitalisaatioon siinä määrin, että helpottavaa vaikutusta oli vaikea kuvitella. Pitkään tilintarkastuksia tehneet henkilöt ovat saattaneet aloittaa työskentelyn tilintarkastuksien parissa pelkkien paperisten tositteiden kanssa ja siten sähköisyys tuo huomattavaa helpotusta heidän työskentelyynsä.

Digitalisaatio on melko tutkittu aihe, mutta tutkimuksia tilintarkastuksesta ja sen toiminnoista digitalisaation tuomien muutoksien kanssa ei ole kovin montaa olemassa. Tällä tutkimuksella saatiin esiin arvokasta tietoa tuon alan näkemyksistä ja mielipiteistä. Mikäli tutkimuksia tehdään aiheesta jatkossa suuremmallakin otannalla, on tästä tutkimuksesta varmasti hyötyä aiemman näkemyksen kartoittamisessa.

Taloushallintoa ja digitalisaatiota tutkittaessa kannattaa ottaa huomioon koko prosessi ja siihen vaikuttavat asiat. Digitalisaatiosta on ehkä eniten hyötyä taloushallinnon prosesseissa ja kirjanpidon muodostamisessa, mutta yhtä lailla tilintarkastus ja sen prosessit hyötyvät digitalisaatiosta ja sen mukanaan tuomista muutoksista.

Digitalisaatiota tutkitaan paljon jo senkin vuoksi että se on melko uusi asia ja vasta alkanut vaikuttaa työskentelyyn kunnolla. Kuitenkaan tilintarkastuksen osalta ei tutkimuksia löydy niin paljon kuin tilitoimiston tai asiakkaan kannalta tehtyjä. Tätä puolta kannattaisi tutkia lisää ja tehdä pidempiaikaista seuranta suhtautumisessa digitalisaatioon ja prosessien kehityksen kannalta. Pitkäaikaisella tutkimuksella voitaisiin saada selville näkemysten muutos ja siihen mahdollisesti vaikuttavat asiat. Tutkimusta kannattaisi tehdä mahdollisesti laajentamalla otantaa kattamaan useampi yritys tai tehdä haastattelututkimus useaa työntekijäryhmää edustaville henkilöille.

Toinen kannattava tutkimuksen haara voisi olla ohjelmistojen kehitys. Varsinkin tulossa olevan yhtenäisen raportointimuodon vaatimusten suhteen voisi olla mielenkiintoista tutkia sen vaikutuksia ohjelmistoihin ja tilintarkastukseen. Tutkimusta voisi tehdä siitä kuinka paljon nykyisiä ohjelmistoja joudutaan muokkaamaan tai uudelleen kehittämään jotta ne vastaisivat uusia teknisiä vaatimuksia.

Ohjelmistojen ja teknologian kehityksen mukanaan tuomat mahdollisuudet taloushallintoon ja tilintarkastukseen voisivat olla erittäin mielenkiintoinen aihe. Samoin robotiikan ja automatiikan innovaatiot ja työn suorittamisen sekä prosessin muutos voisivat olla kannattavia tutkimuksen kohteita. Taloushallinto ja tilintarkastus ovat muutoksen edessä teknologian kehittyessä ja tätä tulevaa muutosta kannattaa tutkia lisää.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Apajalahti, A. 2017. Tilintarkastajat jo yli 100 vuotta - Luottamusta rakentamassa. Profiitti 1/2017, 10–16.

Grönroos, M. 2018. Pohjoismaiset tilintarkastajat ovat edelläkävijöitä digitalisaatiossa. Profiitti 1/2018, 28.

Halonen, K. & Steiner, M. 2010. Tilintarkastusprosessi käytännössä. Helsinki: WSOYPro.

Kananen, J. 2011. Kvantti – Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Kananen, J. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Kulas, J.T. 2009. SPSS Essentials, John Wiley & Sons.

Lahti, S. & Salminen, T. 2008. Kohti digitaalista taloushallintoa- sähköisen talouden prosessit käytännössä. Helsinki: WSOYPro.

Lahti, S. & Salminen, T. 2014. Digitaalinen taloushallinto. Helsinki: SanomaPro Oy.

Pelkonen, R. 2018. Tilinpäätösraportointi siirtyy digiaikaan. Profiitti 1/2018, 24–27.

Suomen Tilintarkastajat ry, 2018. Suomen tilintarkastajat mukana keskeisissä digihankkeissa ja – työryhmissä. Profiitti 1/2018, 29.

Tomperi, S. 2016. Tilintarkastus – normeista käytäntöön.

Elektroniset lähteet

Aditro 2018. Robotiikka ja automaatio ovat tehokkaita digitalisaation edistämisen ja asiantuntijuuden syventämisen välineitä [viitattu:9.9.2018] Saatavissa: <https://aditro.com/julkishallinnolle/tietojarjestelmat/robotiikka-ja-automatio-ovat-tehokkaita-digitalisaation-edistamisen-ja-asiantuntijuuden-syventamisen-valineita/>

Compare the Cloud 2018. The Rise of Digitalisation in Business [viitattu:10.7.2018] Saatavissa: <https://www.comparethecloud.net/articles/business-digitalisation/>

Kirjanpitolaki 1336/1997 2018. [viitattu:27.8.2018] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L3P9>

Laakkonen, S 2017. Ohjelmistorobotiikka ja talouden automatisointi [viitattu:9.9.2018]
Saatavissa: <https://www.attido.com/fi/talouden-automaatio-ja-robotiikka/ohjelmistorobotiikka-ja-talouden-automatisointi/>

Palette Software AB 2018. Tekoäly ja taloushallinnon tulevaisuus [viitattu: 9.9.2018] Saatavissa: <https://www.palettesoftware.com/fi/tekoaly-ja-taloushallinnon-tulevaisuus/>

Rauhala 2018. Automatisoitu kirjanpito-ohjelma – Robotit tulevat, oletko valmis? [viitattu:27.8.2018] Saatavissa: <https://www.rauhala.fi/blog/automatisoitu-kirjanpito-ohjelma-oletko-valmis>

Suomen Tilintarkastajat ry 2017. Digitalisaatio ja tilintarkastus [viitattu:15.7.2018] Saatavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiantuntijoille/digitalisaatio-ja-tilintarkastus>

Suomen Tilintarkastajat ry 2018. Suomen tilintarkastajat ry [viitattu:18.8.2018] Saatavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/haluatko-tilintarkastajaksi>

Suomen Yrittäjät 2014. Sähköinen taloushallinto [viitattu:2.7.2018] Saatavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/taloushallinto-ja-maksut/taloushallinto/sahkoinen-taloushallinto-317818#quickset-valilehti=0>

Tilintarkastuslaki 1141/2015 2018. [viitattu:15.5.2018] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151141#Lidp452962800>

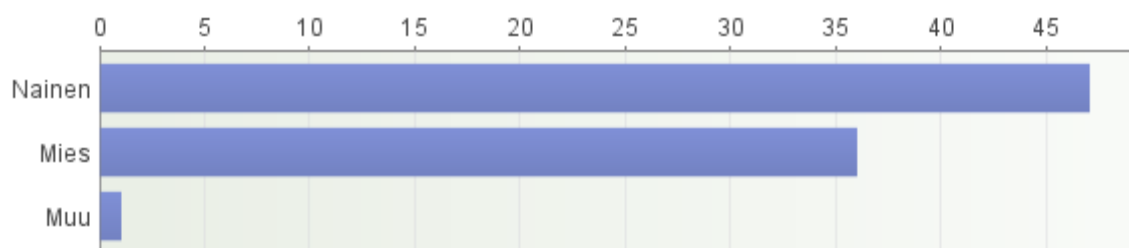
LIITTEET

Liite 1 Kyselyn tuloste Webropol-palvelusta.

Tilintarkastus

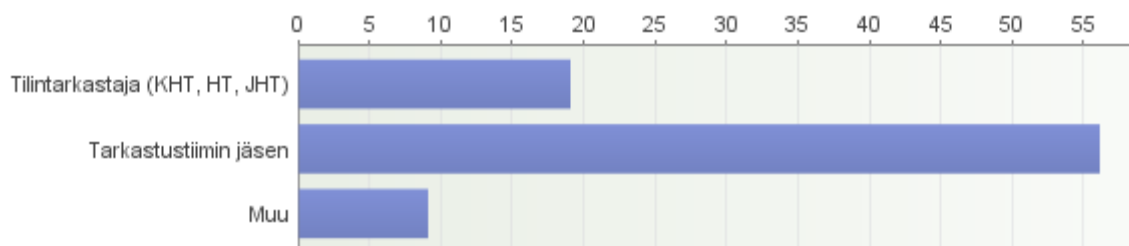
1. Sukupuoli

Vastaajien määrä: 84

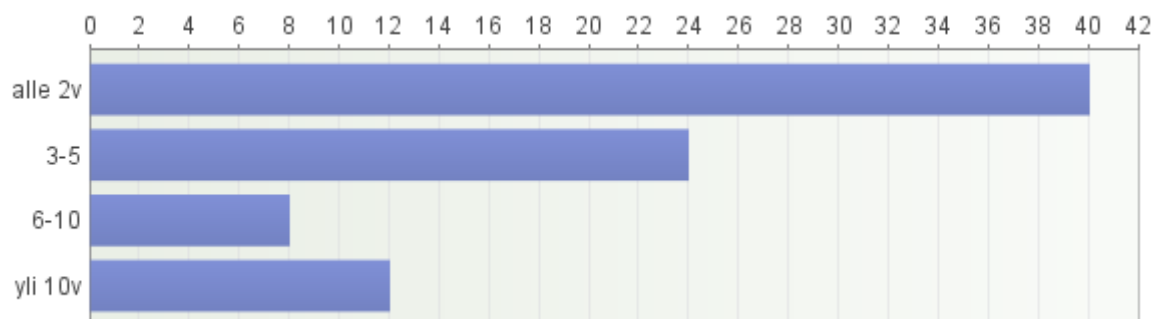
2. Työnimike

Vastaajien määrä: 84

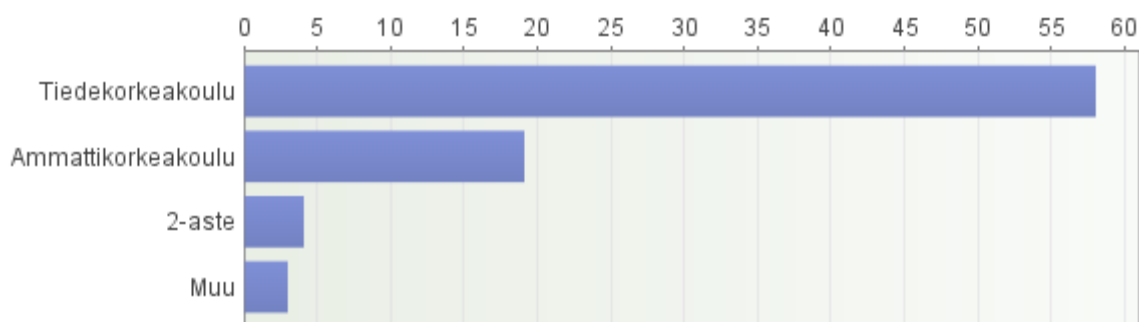
3. Työura tarkastuksissa

Vastaajien määrä: 84

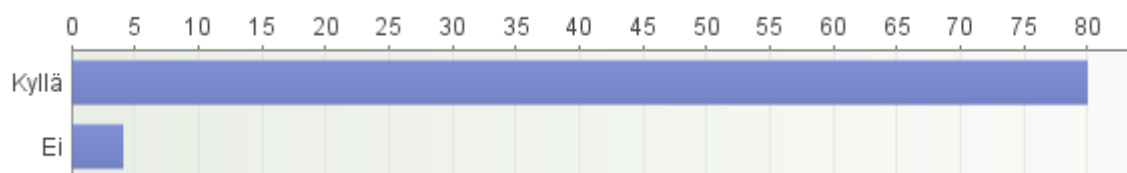
4. Koulutus

Vastaajien määrä: 84

5. Onko asiakkaasi sähköinen raportointi helpottanut työtäsi?

Vastaajien määrä: 84

6. Miten?

Vastaajien määrä: 61

- Aineiston saaminen sähköisesti on nopeuttanut aineiston käsittelyä ja työn delegoimista eteenpäin. Dokumentointia varten aineisto on joka tapauksessa saatettava sähköiseen muotoon, joten skannaamiselta säästytään.
- Nopeammin löytyy tarvittavat tositteet, eikä tarvitse skannata jokaista paperia, säästyy aikaa.
- Asiakkaan koko aineisto saatavilla helposti ja heti. Tällöin kirjanpidon mapit jäävät pois ja logistiset ongelmat poistuvat.
- Skannaus vähentynyt => ajankäyttö tehokkaampaa
- Tiedonhaun nopeus, materiaalien saatavuus, kirjanpidon läpinäkyvyys.
- -
- Sähköisellä raportoinnilla voidaan mielestäni helpommin varmistaa se, että tiedot jäävät paremmin talteen.
- Töitä voi tehdä etänä ja ajaa itse raportteja ohjelmista (esim myynteihin liittyen)
Heikkoutena materiaalin hidas haku joistain ohjelmista
- Datan sähköinen analysointi onnistuu helpommin.
- Ei tarvitse itse skannata dokumentteja. Tarkastus on nopeampaa ja tehokkaampaa. Ehtii tarkastamaan "enemmän" kuin mappiaikana.
- Dokumentit on helpommin ja nopeammin löydettävissä, eikä aikaa tarvitse käyttää paperien selailuun tai skannaamiseen.
- Työn tekeminen ei ole enää paikkaan sidottua. Aineisto löytyy paremmin kuin paperimuodossa.
- Tarkastusmateriaali on paremmin verificoitavissa ja nopeammin saatavissa.
- Mahdollisuus suorittaa työtä etänä.

Mahdollisuus tehdä mm. data-analyyskejä ja hyödyntää niitä tarkastuksessa. Eli asiakkaalta on saatu aineisto, josta voidaan poimia/jäsennellä erilaista tietoa excelillä tai muulla ohjelmistoilla esim. Idea.

- Vaikea olisi työskennellä, jos ei saisi materiaaleja sähköisesti.

- Nopeuttaa -> ei tarvitse plärätä mappeja ja voi hakea hakusanoilla, voi suorittaa paikasta riippumatta (junasta, kotoa), nopeampi arkistoida (ei tarvitse skannata ja kopioida),
- Nopeuttaa työntekoa, ei tarvitse skannata aineistoa.
- Pääsee helposti katsomaan kaikki aineisto, eikä aina tarvitse käydä asiakkaalla tarkastamassa.
- Sähköinen järjestelmä mahdollistaa tarkastustyön tekemisen etänä, jolloin tarvittaessa voi itse konsultoida kokeneempia tarkastajia, tai vaihtoehtoisesti nuoremmille voi antaa tehtäviä siten, että heitä on helppo neuvoa, koska olemme fyysisesti samassa tilassa. Oikein käytettynä sähköinen raportointi mahdollistaa aineistoon "porautumisen" huomattavasti paperimateriaalia nopeammin. Esimerkiksi liitteenä olevien laskentataulukoiden käsittely on nopeampaa kuin paperisten tulosteiden. Toisaalta huonosti tehty sähköinen kirjanpitojärjestelmä on huomattavan sekava, hidastaa tarkastusta ja tekee materiaalin hakemisesta vaikeaa.
- Nopeuttaa
- Kyllä ja ei olisi oikea vastaus, mutta muutosta vastaan ei kannata taistella.

Helpottanut se on sillä tavalla, että pystyn itse läpikäymään materiaalia ajasta ja paikasta riippumatta. Isoistakin massoista voi ajaa analyysejä (kun ne datat ensin saa oikeaan muotoon) ja sillä tavalla kattavuus tulee paremmaksi.

- Jo sellaisenaan sähköinen aineisto on helpompi käsitellä, koska aineistoon voi tehdä tietokoneella hakuja. Koska kaikki tilintarkastusdokumentaatio lopulta arkistoidaan sähköisesti, jää raportteja etsiessä mappien "plärääminen" ja tilinpäätösmateriaalin skannailu pois, mikä on tarpeeton välivaihe. Jos minulla on pääsy esimerkiksi tilitoimistoasiakkaan kirjanpito-ohjelmiston pilvipalveluun, saan erittäin nopeasti ajettua haluamiani raportteja sen sijaan, että pyytäisin dokumentteja kirjanpitäjältä. Tärkeänä seikkana myös sähköinen aineisto mahdollistaa IT-avusteisen tarkastuksen ja data-analyyysien käytön.
- Materiaalia on teknisesti helpompi läpikäydä, koska sähköisesti saa käyttöön ctrl C + ctrl V -tyyppiset yhdistelmät, mikä nopeuttaa tarkastusta. Lisäksi materiaalin on heti dokumentoitavassa muodossa eli työpaperit muodostuvat nopeammin, kun ei tarvitse esim. ensin skannata ja tallentaa aineistoa.
- Pääsee selaamaan tietoja omien kriteerien mukaan.
Ei ole paikkariippuvainen
- Tiedot saadaan suoraan järjestelmästä eikä aikaa menee aineistojen skannaamiseen.
- Vähemmän kopiointia ja skannausta
- Ei papereiden löräämistä, kaikki aineisto sähköisenä.
- Työ nopeutuu kun aineisto on sähköisessä muodossa käytettävissä.
- on joo
- Aineisto on saatavissa suoraan tietokoneelle, eikä paperisia tulosteita tarvitse skannata. Sähköisessä aineistoissa pystyy useimmiten porautumaan dokumentteihin, mikä helpottaa tarkastusta, kun esimerkiksi pääkirjalta pääsee tilin kautta suoraan tositteseen. Myös tiedon hakeminen esimerkiksi perinteisellä find-toiminnolla onnistuu, toisin kuin paperitulosteelta.
- Aineiston saa nopeammin käyttöön
- Aineisto löytyy helpommin kuin esim. mapissa
- Vähentää aineiston skannaamista kun dokumentit on valmiiksi sähköisessä muodossa.
- Se nopeuttaa materiaalien läpikäyntejä, helpottaa materiaalien saatavuutta ja tarkastuksen voi käynnöissä tehdä missä vain.
- Materiaali on useimmiten helpommin ja selkeämmin saatavissa.
- Turha aika skannaamiseen ja niittien ym poistamiseen vähenee merkittävästi ja sujuvoittaa tarkastusta.
Myös eri hakutoimintoja voi suorittaa sähköisissä järjestelmissä ja voidaan saada esille tarkastuksessa tärkeitä asioita helposti.
- Aineiston haku on vaivatonta sähköisessä ympäristössä esimerkkinä talenom.online ja visma fivaldi. Sähköinen aineisto antaa myös mahdollisuuden tarkastella asiakkaan koko kirjanpitoaineistoa kattavasti. Erityisen hyvää sähköisessä aineistossa on se, että monet ohjelmat mahdollistavat aineistoon porautumisen suoraan pääkirjan vientejä klikkaamalla, jonka jälkeen avautuu kyseinen tosite ja siihen liittyvät liitteet.
- Nopeuttaa työntekoa, esimerkiksi tarkastustyön dokumentointi tehostuu.
- Aineisto on nopeammin käytössä ja sellaisessa muodossa, että sitä voi itse muokata tarkastustarpeisiin.

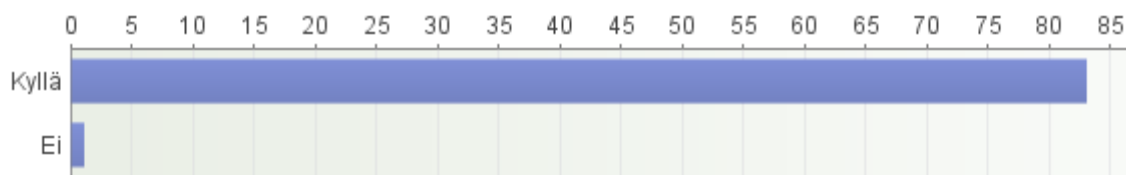
- Sähköisiä järjestelmiä käytetään puutteellisesti ja niihin tallennetaan riittämätön määrä aineistoa. Esimerkiksi tositteet ovat puutteellisia, hallintokansioissa ei ole materiaali riittävän laajasti esimerkiksi sopimusten, vastuiden tai pöytäkirjojen osalta. Ohjelmat toimivat kaikki eri logiikoilla ja raporttien tulostaminen on monesti hankalaa ja ohjelmassa kulkeminen, porautuminen (audit trail) on vaihalloista ja lisäksi aineistojen ulos saaminen /tallentaminen on usein monivaiheinen prosessi. Käytännössä aineiston hakemiseen menee moninkertainen määrä aikaa paperiseen aineistoon verrattuna.
- Materiaalin saaminen suoraan sähköisessä muodossa nopeuttaa tarkastusta ja materiaalin voi suoraan dokumentoida sähköisessä muodossa tarkastuskansioihin. Myös materiaalin käsiksi pääseminen ei ole paikasta riippuvaista mikäli käytössä on pilvipalvelu.
- Aineisto helpompi saada ja käsitellä.
- Paperinen aineisto pitää viedä sähköiseksi, mikä vie aikaa.
- Sähköisessä muodossa olevaa tilintarkastusaineistoa on mahdollista jatkojalostaa esimerkiksi data-analyyseja varten. Verrattuna perinteiseen paperikirjanpitoon, sähköisestä aineistosta tehdyt otannot voidaan kustannustehokkaammin toteuttaa koko populaatiosta.

On kuitenkin huomattava, että moninaiset ja vaihtuvat sähköisen kirjanpidon ohjelmat hidastavat usein tavanomaisen tositetarkastuksen tekemistä, kun jokaiseen järjestelmään ei välttämättä löydy riittävä osaamista.

- Ei tarvitse kuljetella paperista materiaalia. Ei tarvitse skannailla materiaalia dokumentaatiota varten. Materiaali helpommin löydettävissä.
- Sähköistä järjestelmää käytetään puutteellisesti, joka ei täytä kirjanpitolainsäädännön vaatimuksia tietojen tallentamisessa.
- Sähköinen raportointi on tullut vastaan ainoastaan asiakkaan avustustilitysten yhteydessä (EU.hankkeet). Niissä jokaisella rahoitusohjelmalla on erilainen raportointijärjestelmä verkossa. Aikaa on kulunut eri järjestelmien opetteluun. Niissä on muun muassa tilintarkastajien tarkastuslistat, jotka kuitenkin edelleen tulostetaan paperille, allekirjoitetaan ja tallennetaan uudelleen samaiseen järjestelmään. Tehokkuutta olisi löydettävissä.
- Paperien selaamisen sijaan kaiken voi suoraan saada näytölle, atk-ohjelmien avulla tiedostojen kommentointi ja muokkaaminen on helppoa ja tiedostojen selailu paperisiin versioihin verrattuna nopeampaa. Se on myös ekologisempaa.
- Dokumentointi helpottuu, kun tarkastuspapereita on saatavissa sähköisessä muodossa, dokumentointi nopeutuu ja saa tallennettua työpapereita helposti sähköiselle välineelle
- Aineistoa on helpompi saada ja tästä on selkeämpää etsiä tarvittavaa tietoa.
- Raportit saa paljon helpommin itselleen ja voi tehdä töitä muualla kuin asiakkaalla.
- Tarkastusta voi suorittaa etänä eikä ole paikkaan sidonnaista. Tietoja saa nopeasti katsottua itsekään eikä edellytä, että asiakkaalta pitää saada kaikki materiaali. Sähköistä raportointia on helpompi hyödyntää esim. data-analyyseissa ja muussa atk-avusteisessa tarkastuksessa.
- Kyllä ja ei, koska toisinaan sähköiset järjestelmät vain aiheuttavat lisätyötä jos materiaalia ei ole koostettu järkevästi tai asiakas ei osaa ottaa raportteja.
- Nopeuttaa ja tehostaa työntekoa, etenkin isojen massojen saaminen exceliin
- Nopeuttaa tarkastustyötä huomattavasti.
- Analytiikka
- Tavallaan hyvä että pystytään tekemään esim. data-analyyseja yms. Toisaalta taas oletus usein on, että saan pääsyn asiakkaan kirjanpitoon ja minun pitäisi osata heti käyttää järjestelmää ja pystyä tekemään tarkastus nopeasti. Tämähän ei ole totta, koska usein tämä on paljon aikaavievämpiä kuin ns. mappitarkastus kun pitää löytää miten eri järjestelmästä saa mitään ja mistä löydän kaikki jutut ja onko ne sähköisesti arkistoitu edes.
- Ei tarvitse kantaa niin paljon aineistokansioita.
- Tarkastuksia on helpompi tehdä omalta toimistolta. Asiakirjoihin on helpompi ja nopeampi pääsy ja asiakasta ei tarvitse vaivata jokaisen asiakirjan johdosta,
- Materiaali on helpommin löydettävissä asiakkaan käyttämästä järjestelmästä.
- Vähemmän papereita ja epäselviä merkintöjä

7. Koetko sähköisen raportoinnin helpottavan työtäsi tulevaisuudessa?

Vastaajien määrä: 84

8. Miten?

Vastaajien määrä: 52

- Esimerkiksi suorat liittymäpinnat asiakkaiden tietojärjestelmiin mahdollistavat aineiston saamisen helposti käyttöön. Se on samalla yksi edellytys data-analytiikan tehokkaalle hyödyntämiselle.
- Tulevaisuudessa yhä useamman asiakkaan aineisto on sähköisenä ja helpommin saatavilla.
- kts. edellinen
- Tiedonhaun nopeus, materiaalien saatavuus sekä läpinäkyvyys paranee entisestään.
-
- Sähköistyminen on väistämättä tulevaisuutta ja se vähentää niin sanottua paperinpyörittelyä, joka nopeuttaa monellakin tavalla.
- ei sido työntekoa siihen paikkaan missä mapit ovat.
- Rutiiniluontoiset työtehtävät saadaan automatisoitua.
- Tarkastus tehostuu ja myös erilaisten data-analyyseiden ajo tulee osaksi arkipäivää. Otokoot laajenevat, joten tarkastuksen laatu paranee itsestään.
- Jos kaikki asiakkaat tarjoaisivat materiaalit sähköisinä, paperien turhasta selaamisesta ja skannaamisesta voisi kokonaan luopua.
- Data-analyyseiden käyttö helpottuu ja tulevat osaksi tilintarkastusta "business as usual"
- Rutiineja pääsee automatisoimaan, jolloin lisäarvoa tuottavalle työlle on enemmän aikaa.
- Sama kuin edellinen. toki tämä tulee kehittymään ja työkalut kehittyvät jatkuvasti ja voidaan tehdä monimutkaisempia analyysejä.
- Jatkossa saatetaan saada joiltain asiakkailta materiaalit suoraan muodossa, jota ei tarvitse muokata.
- Ks. edellä mainitut
- Helpottaa suurien tietomassojen hallintaa, nopeuttaa työtä, ei sido paikkaan
- Automatisaatio, robotiikka ja järjestelmien rajapinnat tulevat tehostamaan tarkastustyötä ja nostamaan sen laatua (lähinnä otoksien kasvattaminen koko populaatioon). Lisäksi rutiinistyön siirtäminen tietotekniikan tehtäväksi jättää enemmän aikaa paneutua "oikeasti tärkeisiin" kysymyksiin, jotka vaativat ajattelua ja kokonaisuuden huomiointia.

Liiallinen automatisaatio toisaalta saattaa altistaa tulevaisuudessa uusia työntekijöitä sille, että heille ei muodostu riittävää kuvaa siitä, miten erät liikkuvat kirjanpidossa.

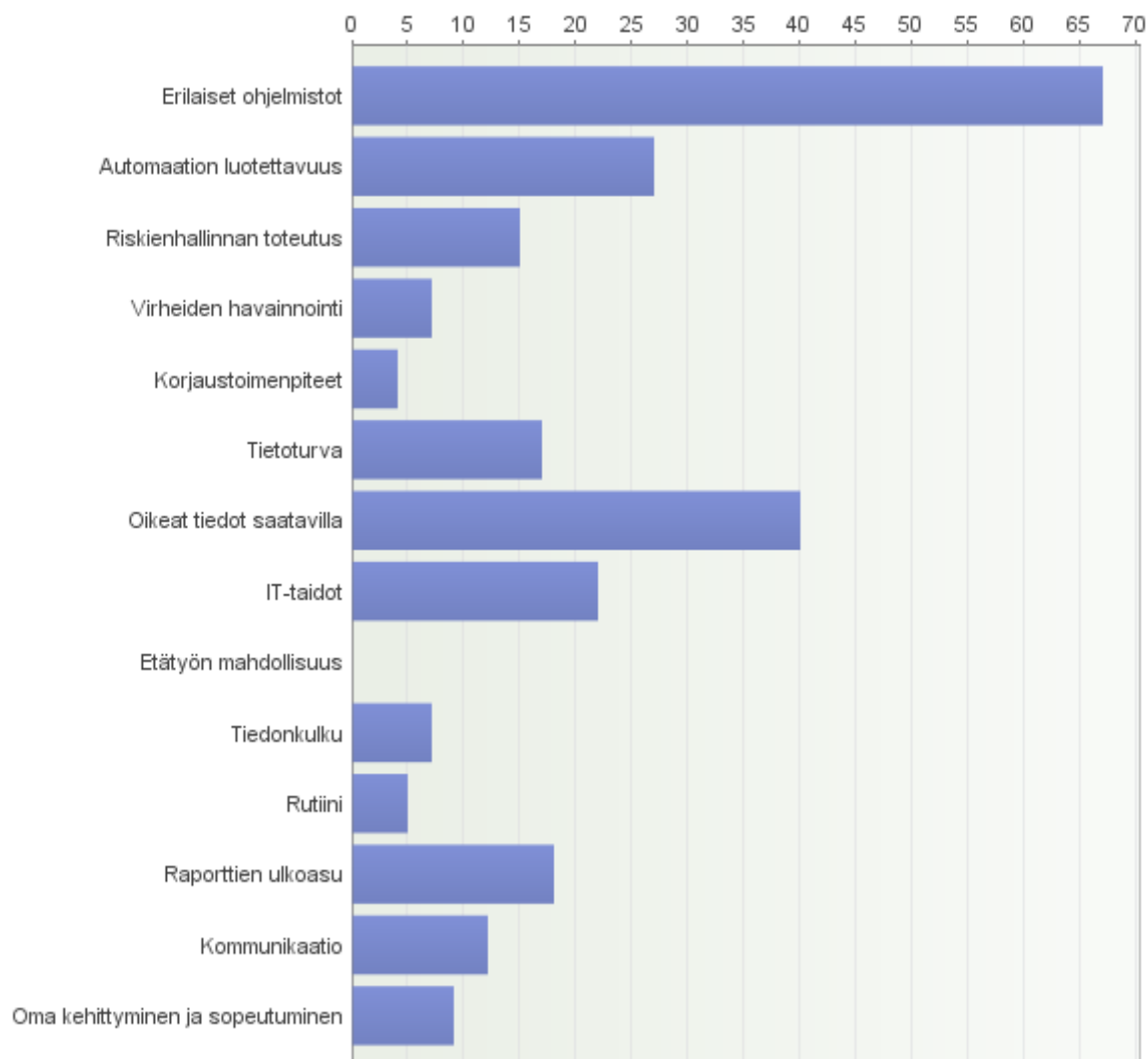
- Nopeuttaa
- Uskon siihen että meillä itsellä saadaan järjestelmät sellaiseen kuntoon, että analyyseiden tekeminen ja työstäminen vie aikaisempaa vähemmän aikaa.
- Kun IT-avusteinen tarkastus tulee yhä keskeisemmäksi osaksi tilintarkastusprosessia tilintarkastusyhteisöjen oman metodologian ja toivottavasti hiljalleen myös ISA-standardien näkökulmasta, on sähköinen raportointi välttämättömyys. IT-avusteisessa tarkastuksessa on valtava potentiaali tilintarkastuksen laadun ja tehokkuuden kannalta, eikä mielestäni sen mahdollisuuksista ole nähty kuin vasta jäävuoren huippu.
- Kun asiakkaiden tavat toimittaa materiaalia kehittyvät, näen, että sähköinen tarkastus nopeuttaa erityisesti materiaalin keräysvaihetta. Lisäksi työpaperit saa heti läpikäytävään muotoon ilman kopiointia tai skannausta.
- Raporttien laadun paranemisen myötä työ nopeutuu.
- Asiakkaan järjestelmistä saadaan tarvittavat aineistot suoraan meidän järjestelmiin ja niille tehdään perus analyysiajot jo ennen kuin aineisto tulee tarkastustiimille tarkastettavaksi. Tämän jälkeen tiimi

tekee analyysin toimittamat tarkastustoimenpiteet. Rutiiniluontoiset tehtävät saadaan automatisoitua.

- Tiedot helpommin saatavilla
- Palvelut/ohjelmat, joiden kautta aineistoa saadaan kehittyvät koko ajan.
- Data-analyysien kautta saa hyvää evidenssiä.
- kyllä
- Nopeuttavan tarkastusta.
- Manuaalinen työ vähentyy, kun sähköisyys lisääntyy
- Nopeuttaa tietojen käsittelyä.
- Kun analytiikka työkalut ja robotiikka kasvaisi, nopeuttaisi tämä paljon tarkastustyötä. Esim. tietokone voisi tehdä paljon tavallisesta prikkauksesta, avaavan taseen tarkastuksesta ym. perus manuaalitehtävistä näin vapauttaen aikaa analyttisemmalle tarkastukselle.
- Materiaali on useimmiten helpommin ja selkeämmin saatavissa.
- Työ tulee entisestään helpottumaan. Mahdollisia raportteja luodaan automation kautta ja voidaan pienen työn perusteella olettaa raporttien olevan luotettavia ja manuaalinen tarkastus saattaa vähentyä.
- Uskon, että jatkossa tilintarkastus ja asiakkaiden sähköinen raportointi mahdollistavat entistä enemmän ohjelmilla tehtäviä tarkastustoimenpiteitä kuten data-analyysit.
- Dokumentointi ei vie niin paljon aikaa ja aineistonkäsittely on helpompaa.
- Tarkastettava aineisto kasvaa. Asiakasyritysten tuottama tiedon määrä on suuri ja asiakkaan odotus voi olla, että kaikki on läpikäyty ja tarkastettu. Sähköisen aineiston muokkaus ja uudet versiot syntyvät nopeasti ja tarkastuksen haaste on selvittää, mikä on muuttunut edelliseen versioon (esim. isot excel-tiedostot).
- Kun järjestelmät kehittyvät ja niitä osataan käyttää oikein, tulee se helpottamaan työtä jonkin verran. Tärkeimpänä helpottavana tekijänä ennustan olevan sen, että järjestelmistä saadaan ulos tietokantamuodossa koko kirjanpitovientien aineisto, jolloin tätä aineistoa voidaan analysoida tarkastusohjelmilla ja sen perusteella tehdä aikaisempaa kohdennetumpia toimenpiteitä koneellisesti läpikäytyyn aineistoon. Lisäksi koneellisella läpikäynnillä saadaan monelle osa-alueelle aikaisempaa laajempi aineiston läpikäynti ja kattavuus.
- Kts. edellä.
- Mitä enemmän pystymme analysoimaan koneellisesti laajoja datamassoja, sitä vähemmälle perinteiset tarkastustoimenpiteet jäävät. Koko populaatiosta ajatut ennuste-, poikkeama- yms. analyysit tuottavat valtavasti perinteisiä tarkastustoimenpiteitä laadukkaampaa evidenssiä ja myös kohdentavat aineistotarkastustoimenpiteitä paremmin. Suorittavat ja rutiininomaiset työvaiheet vähenevät. Sähköinen raportointi kehittyy jatkuvasti, useammat asiakkaat ottaa sähköisen raportoinnin käyttöön ja hyödyntää sitä monipuolisemmin.
- Käyttäjät oppivat em. pohjalta käyttämään järjestelmiä, kuten niitä pitää käyttää.
- Etenkin oma sähköinen allekirjoittaminen vapauttaa aikatauluja
- Yleensä eri taloushallinnon ohjelmista löytyy selkeästi tarkastukseen liittyvät dokumentit ja tämä nopeuttaa tarkastusta kun ei tarvitse papereita enää pyöritellä.
- Nopeuttaa työtäni sekä mahdollistaa työskentelyn eri paikoissa /liikkuvan työskentelyn
- Tilintarkastusprosesseja saa automatisoitua sähköisen raportoinni kautta
- sama kuin edellä - uskon, että tietojärjestelmäavusteiset tarkastukset yleistyvät entisestään
- Nopeuttaa ja tehostaa työntekoa, etenkin isojen massojen saaminen exceliin
- Sisältö ja prosessien varmistus saa enemmän painoan kuin rutiinityöt
- Pystytään suodataamaan tärkeämpiä tietoja suuresta määrästä tietoa ja analysoimaan sitä.
- Tiedonsaanti nopeutuu.
- Äskeiseen lisäen, ohjelmistot varmasti kehittyvät ajan myötä ja ne tulevat helpommiksi/nopeammiksi käyttää ja yhdessä tilintarkastusyhteisön ohjelmistojen kanssa tarkastuksesta voi tulla osin automaattista.
- töitä voi tehdä missä vain kone on mukana

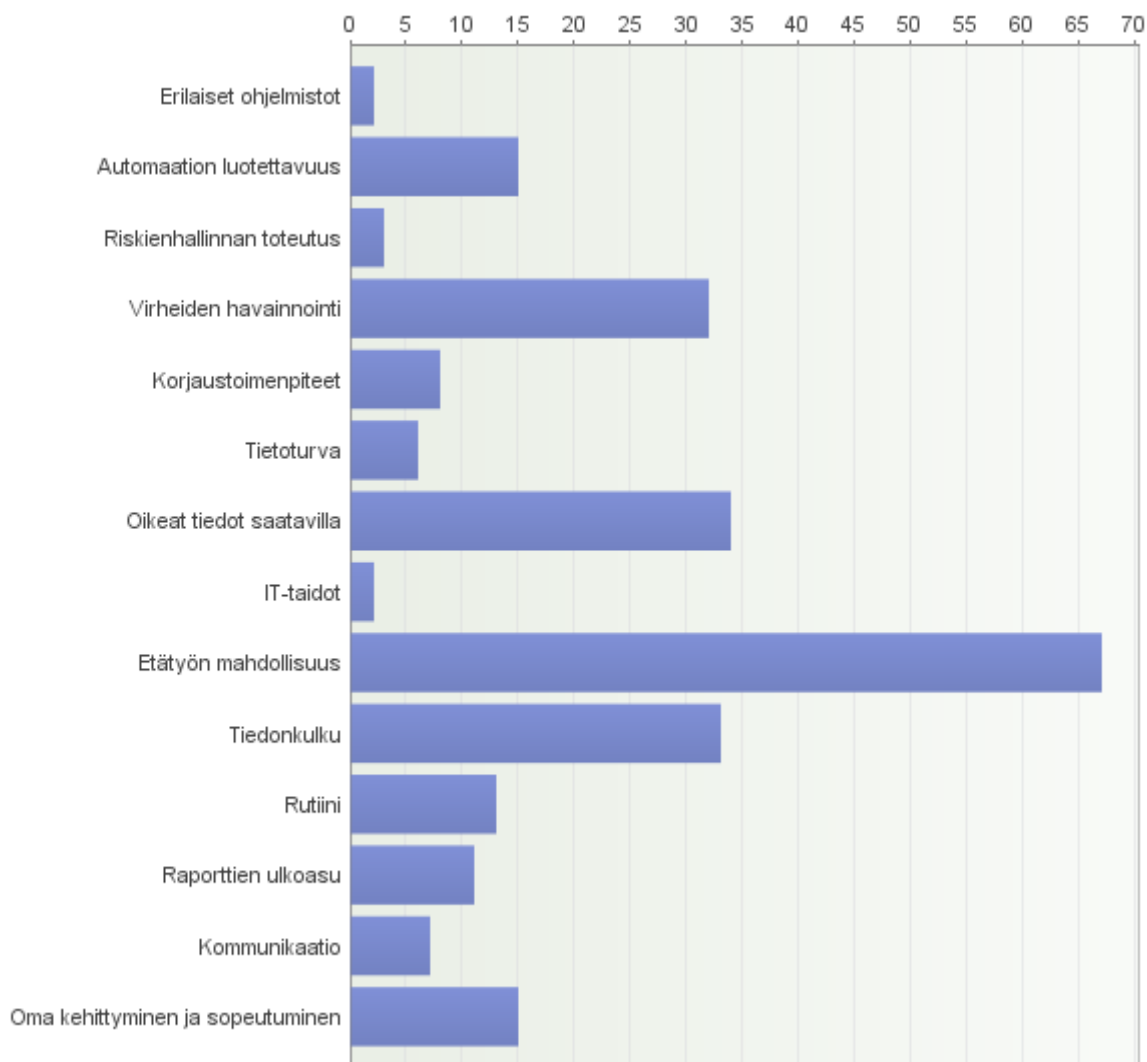
9. Sähköisen tarkastusmateriaalin haasteet; valitse 3 eniten vaikuttavaa seikkaa

Vastaajien määrä: 84

10. Sähköisen tarkastusmateriaalin edut; valitse 3 eniten vaikuttavaa seikkaa

Vastaajien määrä: 84

11. Vapaa sana

Vastaajien määrä: 13

- Etuna lisäksi ajan ja muiden resurssien säästyminen
- -
- Haasteet: Kaikki ohjelmistot eivät omien kokemukseni perusteella aina tuota helposti käsiteltäviä raportteja/materiaalia eivätkä ne aina ole helppolukuisia. Näin ollen tällainen sähköistyminen voi pahimmillaan jopa hidastaa tekemistä. Parhaimillaan taas ohjelmistot tuottavat raportteja, jotka ovat selkeitä, helposti saatavilla ja joihin voi kätevästi tehdä omat merkinnät. Tällainen puolestaan nopeuttaa tekemistä merkittävästi.
- Tilintarkastajien pitää panostaa digitalisaatioon vieläkin enemmän.
- Vaikeuttanut se on sillä tavalla että ohjelmia on useita erilaisia, aika voi olla tiukka emmekä ole saaneet niihin käyttökoulutusta. Jos tarkastaja ei ole fyysisesti asiakkaan tiloissa, ja kysy koko ajan kysymyksiä, voi asiakkaalle jäädä tunne etteivät he tiedä kauanko aikaa on käytetty, tämä aiheuttaa joskus selvittelyä.

Sen enempää paperisissa kuin sähköisissäkään arkistoissa ei välttämättä ole viimeisiä versioita, se on

välillä aika tuskastuttavaa 8riippuu, miten järjestelmä on toteutettu)

Pitäisi tietää tietojärjestelmistä, tiedon hallinnista aika paljon.

Tietoturva on myös tietysti tärkeä asia, muttei se ole suoraan yhteydessä tilintarkastajan tekemään työhön vaan siihen millaista sisältöä voi olettaa olevan ja kuinka sitä säilytetään.

- Merkittävin ongelma mielestäni sähköisessä materiaalissa on se, että taloushallinnon eri IT-järjestelmiä on niin valtava määrä ja sitä kautta erilaisia raportteja on valtavasti. Tarkastustyötä ja etenkin IT-avusteista tarkastusta auttaisi huomattavasti, jos Ruotsin tapaan saataisiin jokin yhtenäinen standardi, jonka mukaisesti tietyt raportit olisi jokaisen kirjanpito-ohjelmiston pakko pystyä tuottamaan. Tällaisten standardimuotoisten raporttien konekielinen tulkitseminen on helppoa, kun prosessi sen ympärille on kertaalleen rakennettu.
- Sähköisen tarkastusmateriaalin etuina tarkastuksen nopeus ja laajuus sekä laadullisuus. Antaa aikaa ja mahdollistaa keskittyä tarkistustyössä yrityksen suurten kokonaisuuksien arviointiin, verotuksellisiin kysymyksiin ja muihin yksityiskohtaisempiin asioihin sekä yrityksen analysointiin.
- Sähköiset tarkastusmateriaalit mahdollistavat paljon ja tähän kehitykseen tulisi pyrkiä vastaamaan mahdollisimman pian tilintarkastuksen työvälineillä ja ohjelmistoilla.
- Kohdan 9 ja 10 valinnassa valitsin molempiin eduksi ja haasteeksi Automaation luotettavuuden. Mikäli automaatioon luotetaan tuottaa tarkastusmateriaali luotettavaa data, mutta mikäli automaatioon ei voida luottaa, tarvitaan enemmän manuaalisia toimenpiteitä.
-
- Haasteena useiden erilaisten ohjelmistojen ja niiden salasanojen hallinta.
- Varsinaisesti sähköinen materiaali ei tarkoita että se olisi automaattisesti luotettavaa. Kirjanpitäjä kuitenkin tekee kirjaukset, jolloin virhe voi olla kirjanpidossa samalla tavalla kuin paperisessa muodossa. Sähköinen materiaali kuitenkin helpottaa materiaaliin porautumista, haasteena on vain että osa järjestelmistä on "tyhmiä" tai eivät mahdollista porautumista.
- Asiakaskontaktia ei etänä suoritettussa tarkastuksessa pahemmin tule. Tarkastus muuttuu aika kasvottomaksi toiminnaksi, vaikka yleensä juuri se yhteistyö asiakkaan kanssa on se työn suola.

12. Tulevaisuuden näkymä vaikuttaa positiiviselta

Vastaajien määrä: 84

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Omassa työssä	3	1	5	48	27	84	4,13
Materiaalin ja datan saatavuuden suhteen	3	2	2	55	22	84	4,08
Sähköisen materiaalin hyödyntämisen suhteen	3	0	3	47	31	84	4,23
Asiakkaan kannalta	3	0	10	47	24	84	4,06
Yhteensä	12	3	20	197	104	336	4,13

13. Vapaa sana

Vastaajien määrä: 8

- -
- Toisinaan vielä hidasta kaivaa materiaalia.
Kirjanpitäjät laiskistuneet joiltain osin: materiaali on jossain ohjelmassa mutta kaikki eivät enää ke-
rää tilinpäätösjaksoja samaan pakettiin (vertaa että ennen oli mapin päällä)
- Rutiineja päästään automatisoimaan, pystytään samassa ajassa käsittelemään huomattavasti suu-
rempia datamassoja ja pystytään paremmin keskittymään olennaiseen.
- Jokainen edellä mainituista varmasti parhaimmillaan vie koko prosessia eteenpäin. Silti haasteitakin
voi tulla vastaan, joten siksi en ole täysin samaa mieltä näistä kaikista.
- Sähköisessä aineisossa tiedon hallinta on tärkeää: että osataan arkistoida ja järjestää tietoa helposti
löydettävään muotoon ja kansioihin. Massa on valtava ja kun dataa ei voi silmäillä läpi niin ns. van-
hoja versioita jää helposti. Periaatteessa kaikki voidaan tallettaa, mutta jostain pitäisi selvittää mitä
varten ja mitä tallentamisella tavoitellaan.
- Näen tulevaisuuden erittäin positiivisena ja mielenkiintoisena, kun/jos digitalisaation myötä tarkas-
tuksesta saadaan aidosti IT-avusteista. Tästä on merkittävästi hyötyä sekä työntekijälle työn mielek-
kyden/urakehityksen kannalta, tilintarkastusyhteisölle parantuneen laadun/tehokkuuden takia ja
asiakkaalle laadukkaampien tarkastushavaintojen takia.
- -
- Mikäli järjestelmistä ei saada ulos tietoja tietokantamuodossa tai vastaavassa, mitä voitaisiin hyö-
dyntää data-analyyseihin pohjana, niin silloin digitalisaatiosta saatavat hyödyt jäävät vähäisemmäksi
pidemmäksi aikaa.

14. Tilintarkastuksen automatisointi ja tilintarkastuksen tulevaisuus

Vastaajien määrä: 84

	Täysin eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseen- kin sa- maa mieltä	Täysin sa- maa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Manuaaliseen tarkastukseen käytettävä aika vähe- nee	1	5	8	44	26	84	4,06
Kirjanpidon ohjelmistot tarkastavat osittain itsensä	2	9	20	43	10	84	3,6
Tilintarkastus automatisoituu tulevaisuudessa	1	6	5	50	22	84	4,02
Tilintarkastuksen automatisointi helpottaa omaa työtäni	1	3	15	37	28	84	4,05
Tilintarkastuksen prosessi muuttuu tulevaisuudessa	1	4	4	37	38	84	4,27
Yhteensä	6	27	52	211	124	420	4

15. Vapaa sana

Vastaajien määrä: 13

- -
- Automatisointi on tulevaisuutta ja parhaimmillaan se vähentää työtä, antaa paremman/tarkemman lopputuloksen ja on asiakkaalle edullisempaa. Pahimmillaan koneet eivät havaitse kaikkea samaa mitä ihminen ja työpaikkoja vähenee.
- Tietojärjestelmien sisäisten kontrollien tulee olla erittäin varmoja ja varmistettuja, jotta ei päädytä virheellisiin analyyseihin ja lopputulemiin
- Nyt eletään suurta muutosten aikaa. Vaikka ala on ollut perinteisesti aika jäykkä muutosten kannalta, olen 100-prosenttisen varma että työnkuva esim. junior-tarkastajalla on aivan toisenlainen kymmenen vuoden päästä.
- Tilintarkastuksen prosessin täytyy muuttua. Tällä hetkellä tilintarkastuksen automatisointi on jäänyt jälkeen muuta kehitystä ja tämä on huolestuttavaa. Täytyisi tehdä enemmän automatisoinnin eteen, jotta tarkastajien aikaa säästyisi manuaalitehtäviltä olennaisempiin seikkoihin.
- -
- Tarkastus tulee aina dokumentoida. Tarkastusta ei ole se, että on katsottu aineisto läpi, siihen tulee kuitenkin tehdä merkinnät, mitä on tarkastettu. Tarkastuksen dokumentointi tulee jatkossakin vieämään aikaa. Kun tehdään korjauksia, dokumenteista tulee uusia versioita ja tarkastusmerkinnät tulee siirtää niihinkin.
- Kirjanpidon ohjelmat eivät voi tarkastaa itse itseään, jos niillä ei ole mitään vertailevaa ulkopuolista tietoa. Järjestelmään tallennettua aineistoa ei voida verrata järjestelmässä olevan saman aineiston kanssa, siitä ei saada tilintarkastuksessa vaadittavaa evidenssiä. Ohjelmistoihin pitäisi luoda ulkopuolisen tietolähteen hyödyntämisprosessi, joka toistaiseksi vaatii jonkin verran automatisoitua manuaalisyötä, jotta esimerkiksi pankkivahvistukset pankkitileistä tulisivat osaksi tätä itsetarkastusprosessia.
- Kirjanpidon ohjelmistot suorittavat rutiininomaisia täsmäytyksiä ja jopa jaksotuksia jo nyt hyvinkin itsenäisesti, mutta ei ole näköpiirissä, että pystyisimme lähitulevaisuudessa testaamaan luotettavasti niihin liittyviä järjestelmäkontrolleja niin, että voisimme hyödyntää tätä tilintarkastuksessa. Kirjanpitäjän työtä se helpottaa kuitenkin varmasti jo nyt.
- Ihmettelen, miten pienen muutamien miesten tilintarkastustoimistot selviävät muutoksesta
- Järjestelmäsuunnittelulla suuri rooli. Jos kontrollit ja rakenteet kunnossa, niin tarkastus muuttuu sisällön ja liiketoiminnan hyödyn suuntaan.
- Vielä on monen asiakkaan kohdalla pitkä matka automatisointiin. Monilla tosi vanhoja ohjelmistoja käytössä.
- Se, että tilintarkastus automatisoituu, ei välttämättä tarkoita sitä, että se helpottuisi. Se varmasti hieman nopeuttaa tarkastusta, mutta edelleen tarkastusprosessin vaiheet on ymmärrettävä. Automaatiikka voi hämärtää nuoremmilta tarkastajilta joitakin perusasioita, koska kone tekee ne heidän puolestaan. Näinollen, kun ongelmia esiintyy, voivat ne olla vaikeampia ratkaistavia, kun perusteet eivät ole kunnossa. Lisäksi on ymmärrettävä paljon ohjelmistoista ja niiden välisestä kommunikaatiosta, datan hallinnasta ja tietoturvasta.